

OSNOVNA ŠOLA
BRATOV LETONJA ŠMARTNO OB PAKI
Šmartno ob Paki 117, 3327 Šmartno ob Paki

MLADI RAZISKOVALCI ZA RAZVOJ ŠALEŠKE
DOLINE

RAZISKOVALNA NALOGA

STOP! POVEJMO Z GIBI!
VLOGA NEVERBALNE KOMUNIKACIJE
V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU

Tematsko področje: INTERDISCIPLINARNO
(PSIHOLOGIJA, SLOVENSKI JEZIK)

Avtorici:

Ana Miklavžina, 8. razred

Ana Ocepek, 8. razred

Mentorica:

mag. Petra Vnuk, prof. slovenščine

Šmartno ob Paki, 2012

Raziskovalna naloga je bila opravljena na Osnovni šoli bratov Letonja Šmartno ob Paki.

Mentorica: mag. Petra Vnuk, prof. slovenščine

Datum predstavitve:

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

II

ŠD OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki – 2011/12

KG Neverbalna komunikacija, govorica telesa, neverbalna komunikacija različnih ciljnih skupin

AV MIKLAVŽINA, Ana, OCEPEK, Ana

SA VNUK, Petra

KZ 3327, Šmartno ob Paki, SLO, Šmartno ob Paki 117

ZA Osnovna šola bratov Letonja

LI 2012

IN STOP! POVEJMO Z GIBI! VLOGA NEVERBALNE KOMUNIKACIJE V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU

TD Raziskovalna naloga

OP VII, 59 strani, 21 tabel, 20 grafov, 7 slik, 6 prilog, 1 seznam okrajšav

IJ sl

JI sl/en

AI Raziskovalna naloga o neverbalni komunikaciji z naslovom STOP! POVEJMO Z GIBI! zaokrožuje motivno ozadje obravnavane tematike. Najin namen je bil večplasten: najprej sva opredelili vlogo neverbalne komunikacije, ki jo predstavljajo strokovne publikacije, ter se lotili razširjene analize stopnje razvitosti neverbalne komunikacije različnih ciljnih skupin s poudarkom na vsakdanjem življenju. Zato sva uporabili model kvantitativne in kvalitativne analize, in sicer je KVANTITATIVNA ANALIZA temeljila na anketnem vprašalniku za učence od 6. do 9. razreda, njihove starše, brate in sestre ter gluhe učence, KVALITATIVNA ANALIZA pa je deskriptivno zajemala intervjuje šolskih svetovalnih delavk, zapise amaterskih gledaliških igralcev, slovenskih literatov in analizirane likovne izdelke učencev od 4. do 7. razreda z izraženimi neverbalnimi elementi. Ugotovili sva, da anketirani osnovnošolci in odrasli dobro poznajo pojem neverbalne komunikacije, ki se jim zdi pomembna, njen najpogostejši element je v večini mimika obraza, njeno največjo vlogo pa vidijo v izražanju razpoloženja. Anketirani gluhi učenci pojem neverbalne komunikacije poznajo nekoliko slabše, se jim pa ta zdi zelo pomembna, predvsem v komičnih situacijah, najpogostejši element pa so gibi rok. Amaterski gledališki igralci in šolske svetovalne delavke zelo dobro poznajo vlogo neverbalne komunikacije, prav tako le-to najdemo v literaturi slovenskih književnikov. Učenci pa v okviru poustvarjanja z ilustracijami prikažejo le nekatere elemente nebesedne komunikacije, saj večji delež pozornosti namenjajo sami fabulativnosti.

KEY WORDS DOCUMENTATION

III

ND OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki – 2011/12

CX Non-verbal communication, body language, non-verbal communication in different target groups

AU MIKLAVŽINA, Ana, OČEPEK, Ana

AA VNUK, Petra

PP 3327, Šmartno ob Paki, SLO, Šmartno ob Paki 117

PB Osnovna šola bratov Letonja

PY 2012

TI Stop! Let's tell with moves! Role of non-verbal communication in everyday life

DT Research work

NO VII, 59 pages, 21 tables, 20 graphs, 7 pictures, 6 appendixes, 1 list of abbreviations

LA sl

AL sl/en

AB Research work about non-verbal communication with the title *Stop! Let's tell with moves!* wraps up the motive background of the presented subject matter. Our intention was multifaceted; first, the role of non-verbal communication was defined according to the professional publications; the extended analysis about the degree of development of non-verbal communication by different target groups with stress on everyday life followed. The models of the quantitative and qualitative analysis were used; quantitative analysis was based on survey questionnaire for the 6th to 9th grade students, their parents, brothers and sisters and deaf students. The qualitative analysis is descriptive and includes interviews with primary school education counsellors, notes made by amateur theatre actors and Slovene writers, art works which depict non-verbal elements made by 4th to 7th grade students. We found out that interviewed students and adults are familiar with the concept of non-verbal communication and they think that it is very important; they think that its most frequent element is in majority facial expression; its greatest role is seen by showing ones mood. Interviewed deaf students know the concept of non-verbal communication a little less, however, they think it is important predominantly in comical situations, they think that its most common elements are the arm movements. Amateur theatre actors and school education counsellors know the role of the non-verbal communication very well and it can also be found in the literary works of Slovene writers. Students which reproduced with help of illustrations have shown only some of the elements of the non-verbal communication, since their attention was mostly given to the plot.

KAZALO	IV
Ključna dokumentacijska informacija	II
Key words documentation	III
Kazalo	IV
Kazalo tabel, grafov, slik in prilog	VI
Seznam okrajšav	VIII
1 UVOD.....	1
1.1 Zakaj raziskovalna naloga	1
1.2 Cilji raziskave	2
1.3 Hipoteze.....	3
2 PREGLED OBJAVLJENEGA GRADIVA.....	4
2.1 Komunikacija.....	4
2.2 Neverbalna komunikacija	4
2.2.1 Značilnosti neverbalne komunikacije	5
2.2.2 Vrste neverbalne komunikacije	6
2.2.3 Zanimivosti iz mednarodnih pravil vedenja z neverbalno komunikacijo	14
2.2.4 Neverbalna komunikacija gluhih in naglušnih učencev	15
2.2.5 Neverbalna komunikacija gledališnikov	16
2.2.6 Neverbalna komunikacija v umetnostnih besedilih in likovnih izdelkih učencev ob obravnavi umetnostnega besedila.....	17
3 METODOLOGIJA DELA.....	18
3.1 Opis in metode dela.....	18
4 IZSLEDKI IN RAZPRAVA	20
4.1 Zbrani podatki in predstavitev analize ankete za osnovnošolce in odrasle.....	20
4.2 Predstavitev ankete za gluhe.....	29
4.3 Predstavitev zapisov amaterskih gledaliških igralcev.....	37
4.3.1 Povzetek mnenj gledališnikov	40

4.4 Predstavitev intervjujev šolskih svetovalnih delavk	40
4.4.1 Povzetek mnenj šolskih svetovalnih delavk.....	46
4.5 Predstavitev zapisov književnikov.....	47
4.5.1 Povzetek zapisov književnikov	50
4.6 Predstavitev rezultatov neverbalnih elementov v likovnih izdelkih učencev.....	51
4.6.1 Povzetek predstavitve rezultatov neverbalnih elementov v likovnih izdelkih učencev	55
5 SKLEPI.....	56
6 POVZETEK.....	57
7 ZAHVALA	58
8 VIRI IN LITERATURA	59
9 PRILOGE.....	60
9.1 Anketni vprašalnik za osnovnošolce in odrasle.....	60
9.2 Anketni vprašalnik – gluhi učenci	63
9.3 Pismo gledališčnikom	66
9.4 Intervju – šolske svetovalne delavke.....	67
9.5 Pismo književnikom.....	68

KAZALO TABEL, GRAFOV, SLIK IN PRILOG

VI

Kazalo tabel

Tabela 1: Vrste kretenj in njihov pomen.	13
Tabela 2: Poznavanje pojma neverbalna komunikacija.	20
Tabela 3: Pomembnost poznavanja neverbalne komunikacije.	21
Tabela 4: Najpomembnejši elementi neverbalne komunikacije.	22
Tabela 5: Najpogostejši elementi neverbalne komunikacije.	23
Tabela 6: Pogostost izražanja z neverbalno komunikacijo.	24
Tabela 7: Oseba, ki se pogosteje izraža neverbalno.	25
Tabela 8: Situacije z največjo vlogo neverbalne komunikacije.	26
Tabela 9: Pogostost neskladja sporočilnosti verbalne in neverbalne komunikacije.	28
Tabela 10: Poznavanje pojma neverbalna komunikacija – gluhi učenci.	29
Tabela 11: Pomembnost poznavanja neverbalne komunikacije – gluhi učenci.	30
Tabela 12: Najpomembnejši elementi neverbalne komunikacije – gluhi učenci.	31
Tabela 13: Najpogostejši elementi neverbalne komunikacije – gluhi učenci.	32
Tabela 14: Pogostost izražanja z neverbalno komunikacijo – gluhi učenci.	33
Tabela 15: Oseba, ki se pogosteje izraža neverbalno – gluhi učenci.	34
Tabela 16: Situacije z največjo vlogo neverbalne komunikacije – gluhi učenci.	35
Tabela 17: Pogostost neskladja sporočilnosti verbalne in neverbalne komunikacije – gluhi učenci.	36
Tabela 18: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 4. razred.	51
Tabela 19: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 5. razred.	52
Tabela 20: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 6. razred.	53
Tabela 21: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 7. razred.	54

Kazalo grafov

Graf 1: Poznavanje pojma neverbalna komunikacija.....	20
Graf 2: Pomembnost poznavanja neverbalne komunikacije.....	21
Graf 3: Najpomembnejši elementi neverbalne komunikacije.....	22
Graf 4: Najpogostejši elementi neverbalne komunikacije.....	23
Graf 5: Pogostost izražanja z neverbalno komunikacijo.....	24
Graf 6: Oseba, ki se pogosteje izraža neverbalno.....	25
Graf 7: Situacije z največjo vlogo neverbalne komunikacije.....	26
Graf 8: Pogostost neskladja sporočilnosti verbalne in neverbalne komunikacije.....	28
Graf 9: Poznavanje pojma neverbalna komunikacija – gluhi učenci.....	29
Graf 10: Pomembnost poznavanja neverbalne komunikacije – gluhi učenci.....	30
Graf 11: Najpomembnejši elementi neverbalne komunikacije – gluhi učenci.....	31
Graf 12: Najpogostejši elementi neverbalne komunikacije – gluhi učenci.....	32
Graf 13: Pogostost izražanja z neverbalno komunikacijo – gluhi učenci.....	33
Graf 14: Oseba, ki se pogosteje izraža neverbalno – gluhi učenci.....	34
Graf 15: Situacije z največjo vlogo neverbalne komunikacije – gluhi učenci.....	35
Graf 16: Pogostost neskladja sporočilnosti verbalne in neverbalne komunikacije – gluhi učenci.....	36
Graf 17: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 4. razred.....	51
Graf 18: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 5. razred.....	52
Graf 19: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 6. razred.....	53
Graf 20: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 7. razred.....	54

Kazalo slik

Slika 1: Model komunikacijskega procesa.	4
Slika 2: Oseba, ki sloni na avtomobilu, tako zaznamuje lastništvo.	9
Slika 3: Prva oseba je sproščena in obvladuje položaj, druga oseba zaznamuje odklanjanje, pripravljenost na odhod.	10
Slika 4: Zaprta drža rok zaznamuje odklanjanje, odprta drža rok zaznamuje dobrodošlico, zaupanje.	11
Slika 5: Prva oseba preiščuje, se odloča, druga oseba se je spomnila pomembne misli.....	12
Slika 6: Mimika obraza in zaznamovanje posameznih čustev.....	13
Slika 7: Različni nagibi glave imajo različen pomen.	14

SEZNAM OKRAJŠAV

oz.	oziroma
ipd.	in podobno
itd.	in tako dalje
npr.	na primer
tj.	to je
t.i.	takoimenovani

1 UVOD

1.1 Zakaj raziskovalna naloga

Komunikacija pomeni sestavni del našega vsakdana. Življenja brez komunikacije si ne moremo predstavljati. S komuniciranjem človek spoznava druge, svet okrog sebe in nenazadnje tudi sebe (Mihaljčič 2006).

Komuniciranje poteka v domačem okolju, šoli, službi, med prijatelji, sorodniki, torej povsod, kjer se ljudje srečujejo ali pa posameznik komunicira sam s seboj.

Človek je socialno bitje, za svoj biološki in socialni razvoj potrebuje druge, s katerimi vstopa v komunikacijske procese, ki sooblikujejo podobo našega življenja. Komuniciranje osmišlja naša dejanja, poteze, namere, mnenja, razmišljanja, ugotovitve in poglede na svet. Komunikacija nas s svojimi značilnostmi predstavlja, zaznamuje, oblikuje in hkrati tudi sooblikuje, ko vpliva na naš razvoj.

Komunikacije se je potrebno vse življenje učiti; najprej nam jo posredujejo starši in naši bližnji, kasneje tudi učitelji in vsi, s katerimi se srečujemo. S komunikacijo na nas vplivajo drugi in hkrati mi sami na druge. Vpliv komuniciranja je lahko zavesten ali podzavesten oz. nezaveden. Kadar želimo vplivati na druge, uporabimo značilnosti komunikacije, ki predstavlja tisto, kar sogovorniku ali skupini ljudi želimo povedati. Komunikacijske spretnosti se v veliki meri lahko naučimo, predvsem gre tu za t.i. verbalno komunikacijo, torej za komunikacijo z besedami. Veliko težje pa lahko vplivamo na svojo neverbalno oz. nebesedno komunikacijo, ki jo predstavlja govorica gibov in kretenj. Seveda je le-ta povezana tudi z besedno komunikacijo, obe pa skupaj tvorita celovito komunikacijsko shemo sporočilnosti, namenjene posamezniku samemu ali sogovorniku oz. družbi, v kateri posameznik sodeluje. Neverbalno komunikacijo bi lahko označili tudi kot komunikacijo človekovega značaja. Zakaj jo lahko tako poimenujemo? Večkrat slišimo kakšen pogovor o tem, da ljudje npr. nekemu ne verjamejo nečesa, kar jim pripoveduje, da je to razvidno iz njegovega izraza na obrazu, iz kretenj ipd. Zaslediti pa je mogoče tudi pogovore o tem, da je oseba sogovorniku le z nebesedno komunikacijo povedala, kaj si misli o določeni temi, situaciji, problemu. Prav tako poznamo pregovore, da določen neverbalni izraz pri človeku pove o njem več kot tisoč besed ali pa kdor molči, desetim odgovori. V mnogih strokovnih člankih in monografijah pa lahko zasledimo podatke, da pri opazovanju sogovornika človek zaznava le 7 % neposrednega učinka sporočilnosti določene verbalno izražene vsebine, 38 % je namenjeno tonu glasu in kar 55 % neverbalni komunikaciji sogovornika. Tako vidimo, da zavzema govorica telesa pomemben delež sporočilnosti neke vsebine in je zato mnogokrat odločujoči element v komunikacijski shemi dveh ali več sogovornikov v njihovem vsakdanjem in tudi poslovnem življenju. S tega stališča je izbira teme raziskovalne naloge o neverbalni komunikaciji učencev, njihovih staršev, bratov in sester in učiteljev utemeljena z njeno izvirnostjo in hkrati tudi aktualnostjo.

V okviru najine raziskovalne naloge je bilo smotno preučevati tudi različne ciljne skupine posameznikov, kjer se neverbalna komunikacija lahko izraža na različnih zahtevnostnih ravneh. V ta okvir po najinem mnenju sodijo tudi amaterski ali profesionalni gledališki igralci in šolske svetovalne delavke, ki lahko s svojim znanjem v vsakdanjem življenju lažje prepoznavajo sporočilnost nebesedne komunikacije sogovornikov in lažje zavestno vplivajo na svojo lastno govorico telesa. Ker v današnjem času slovenska literarna didaktika poudarja pomen literarnega branja učencev in njegovo vlogo v vsakdanjem življenju, se nama je zdelo pri priznanih slovenskih pisateljih smiselno preveriti, koliko in katere elemente neverbalne

komunikacije uporabljajo v svojih književnih delih, hkrati pa tudi opredeliti, koliko in katere elemente neverbalne komunikacije v literarnem delu zaznavajo učenci.

Posebna ciljna skupina, kjer po najinem mnenju govornica telesa in še posebej govornica kretenj zavzema še večji odstotek nekega sporočila, pa so gluhi učenci. Pri njih sredstvo sporazumevanja niso besede, temveč kretnje. Zato je njihova pozornost še bolj usmerjena gibom telesa in rok; v tem smislu sva želeli raziskati tudi poglede gluhih učencev na neverbalno komunikacijo.

Tako kot se razvija naša družba, se razvijajo tudi sredstva in elementi sporočilnosti komunikacije v najširšem smislu, v tem pomenu tudi neverbalna komunikacija, ki v vsakdanjem življenju udeležencem komunikacije pomeni različno, saj stopnja poznavanja le-te vpliva na njeno uporabo. Skupno izhodišče vsem obravnavanim ciljnim skupinam pa je dejstvo, da govornica telesa ne le vpliva na komunikacijski proces, ampak ga tudi sooblikuje, razvija, osmišlja in povezuje njegove udeležence.

Zato sva v raziskovalni nalogi na nek način rekli »STOP« besednemu izražanju in v velelniku dejali: »POVEJMO Z GIBI«, in sicer v smislu vzpodbude k razmišljanju, podprtem s kvantitativno in kvalitativno raziskavo o tem, da neverbalna komunikacija v okviru različnih komunikacijskih udeležencev nudi vpogled v trenutno stanje razvitosti najine raziskovane problematike in odpira možnosti za nadaljnje proučevanje čimbolj oblikovanega doseganja ciljev sporočilnosti, ki vplivajo na kakovost življenja vsakega posameznika. Zato NE RECIMO STOP GOVORICI TELESU.

1.2 Cilji raziskave

V raziskovalni nalogi z naslovom STOP! POVEJMO Z GIBI! in s podnaslovom VLOGA NEVERBALNE KOMUNIKACIJE V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU na podlagi utemeljenosti izvirnosti in aktualnosti obravnavane tematike želiva dati neverbalni komunikaciji »STOPNJEVAN« pomen v korelaciji z verbalno komunikacijo, ki v znanstvenih razpravah zavzema prevladujoči delež raziskav, povezanih z besedno ali »NEGIBALNO« izraznostjo.

Glede na izhodiščni namen, zapisan zgoraj želiva torej natančno opredeliti pomen in vlogo neverbalne komunikacije, ki jo predstavljajo strokovne in poljudne publikacije, in nato s pomočjo pedagoških kvantitativnih in kvalitativnih raziskav ugotavljati stopnjo razvitosti neverbalne komunikacije različnih ciljnih skupin, in sicer: kvantitativno (z anketnim vprašalnikom za učence od 6. do 9. razreda, njihove brate in sestre; učitelje in starše; gluhe učence Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana (prilagojen anketni vprašalnik); in kvalitativno (z anketnim vprašalnikom za šolske svetovalne delavke; z zbranimi zapisi o neverbalni komunikaciji amaterskih gledaliških igralcev Gledališča Pod kozolcem; z zbranimi zapisi pisateljev in pesnikov o neverbalni komunikaciji v njihovih literarnih delih; z zbranimi in analiziranimi ilustracijami z izraženimi neverbalnimi elementi v okviru poustvarjanja kot oblike poglobljanja doživetja pri branju pesmi (za učence od 4. do 7. razreda).

Vse zajete ciljne skupine zaokrožajo raznovrstno populacijo za poglobljeno raziskavo neverbalne komunikacije s poudarkom na njihovi rabi v vsakdanjem življenju, ki kot osrednji cilj predstavlja zaključen pregled obstoječega stanja s področja govornice telesa, uprtim v prihodnost idejnih možnosti interpretativne moči neverbalne komunikacije.

1.3 Hipoteze

1. Anketirani razmeroma dobro poznajo pojem neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju.
2.
 - a) Anketiranim osnovnošolcem, osnovnošolkam in odraslim se zdi neverbalna komunikacija v vsakdanjem življenju pomembna, gluhim učencem pa zelo pomembna.
 - b) Najpomembnejši elementi neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju so anketiranim osnovnošolcem, osnovnošolkam in odraslim mimika obraza, gluhim učencem pa gibi rok.
3. Anketirani vidijo največjo vlogo neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju pri izražanju razpoloženja.
4.
 - a) Gledališki igralci zelo dobro poznajo elemente neverbalne komunikacije.
 - b) Šolske svetovalne delavke v vsakdanjem življenju lažje prepoznajo sporočila neverbalne komunikacije.
5. Pisatelji in pesniki v svojih literarnih delih vključujejo tudi krajše opise neverbalne komunikacije.
6. Učenci po branju pesmi v okviru poustvarjanja z ilustracijami prikažejo nekaj elementov neverbalne komunikacije, saj se bolj osredotočajo na dogajanje v pesmi.

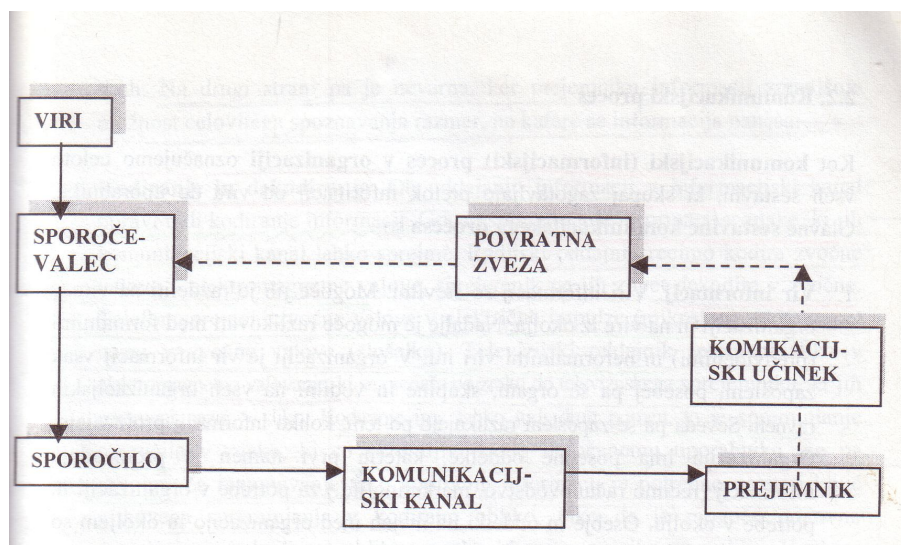
2 PREGLED OBJAVLJENEGA GRADIVA

2.1 Komunikacija

»Beseda »komunicirati« izhaja iz latinskega izraza »communicare«, ki pomeni razpravljati, vprašati za nasvet, posvetovati se. Slovar slovenskega knjižnega jezika definira pojem komunicirati kot »izmenjavati misli, informacije, sporazumevati se« (Kavčič 1999, str. 1-2).

Kavčič (1999) pravi, da predstavlja komuniciranje eno zelo pomembnih dejavnosti v zasebnem in poklicnem življenju.

Komunikacija pomeni izmenjavanje, posredovanje misli in informacije ter sporazumevanje (Goltnik Urnaut, 2003).

Slika 1: Model komunikacijskega procesa. (Vir: Kavčič 1999)

Zdenka Peloz (2009) navaja značilnosti komuniciranja:

- gre za dinamičen proces, ki ni statičen;
- je ustvarjalen proces;
- je povezovalna dejavnost v družbi, v kateri živimo.

2.2 Neverbalna komunikacija

Trstenjak (1991) pravi, da je človekovo izražanje zavestno in podzavestno. Slednje se pri človeku izraža z izrazi na obrazu, s kretnjami rok, nog oz. cele drža telesa. To izražanje je neke vrste govornica, tj. govornica kretenj. S tem so se posamezniki ukvarjali že mnogo let nazaj.

»Prizadevanja za razumevanje govornice telesa segajo še v antiko in vključujejo predvsem gibe rok. Toda sistematične analize znakov, ki jih oddaja telo, so se pričele šele z Darwinom, Wundtom in Freudom« (Kovačev 1997, str. 18).

»Darwinove, Wundtove in Freudove raziskave se ne usmerjajo le na načine telesnega izražanja in njihovo manifestno zgradbo, ampak predvsem na njihovo funkcionalno vrednost. Namenjene so ugotavljanju, kaj geste sporočajo in katere notranje procese odsevajo« (Kovačev, 1997 str. 18).

Allan in Barbara Pease (2008) pravita, da je mogoče govorico telesa opredeliti kot sliko oz. ogledalo emocionalne podobe človeške notranjosti.

Janek Musek in Vid Pečjak (2001) navajata, da nebesedno sporočanje sestavljajo kretnje, mimika, položaj telesa, tudi plesi, noša. Zanj je značilno dejstvo, da so neverbalni znaki praviloma večpomenski. Neverbalno sporočanje običajno poteka spontano in le-temu praviloma ne polagamo posebne pozornosti. Neverbalni znaki najpogosteje predstavljajo človekova čustva, manj pa druga sporočila.

Zdenka Peloz (2009, str.13) pravi: »Verbalni govor bolje prenaša sporočila o zunanjem svetu, nas bolje informira, nam daje napotke za ravnanje. Neverbalna sporočila pa so bolj učinkovita pri sporočanju osebnih občutij, čustev ter medsebojnih odnosov in razmerij.«

2.2.1 Značilnosti neverbalne komunikacije

Kavčič (1999) pravi, da se neverbalno oz. nebesedno komuniciranje nanaša na vse tiste načine komuniciranja, kjer za prenos sporočila ne uporabljamo besed. Neverbalno komuniciranje zahteva, da morata biti osebi blizu ena drugi. Raziskave kažejo, da ima neverbalno komuniciranje bistven pomen sporočanja in hkrati njegov velik delež, besede pa manjši.

Neverbalno komuniciranje je pomembno zaradi sledečih značilnosti (Kavčič 1999):

- Pri neverbalnem komuniciranju uporabljamo sočasno več kanalov, in sicer držo telesa, izraz obraza, gibe rok.
- Neverbalno komuniciranje je manj nadzorovano kot besedno.
- Neverbalno komuniciranje je zanimivo tudi v povezavi z verbalnim. Prejemnik namreč lahko zaznava skladnost ali neskladnost med različnimi kanali sporočanja, pri čemer skladnost kanalov pomembno prispeva k prepričljivosti sporočila.

Kavčič (1999, str. 276) navaja, zakaj je neverbalno komuniciranje deležno dokaj velike pozornosti: »Najpomembnejši razlog je v tem, da so raziskave pokazale, da se pri komuniciranju večina pomena posreduje na neverbalni način.

- Najpogosteje so navedeni podatki Mahrabiana (iz raziskav v ZDA, 1971), ki navaja, da se pomen pri komuniciranju prenaša na naslednji način:
 - 7 % z uporabljenimi besedami;
 - 38 % z glasom oz. s parajezikom;
 - 55 % z izrazom obraza, očmi, s položajem telesa in z drugimi znaki neverbalnega komuniciranja. /.../
- Neverbalno komuniciranje je bilo očitno prva oblika komuniciranja v razvoju človeške vrste. /.../ Tudi danes otroci s svojo materjo in starši najprej komunicirajo na neverbalni način. Prav tako je neverbalno komuniciranje prevladujoče pri ljudeh, ki težko ali ne morejo komunicirati z besedami (mentalno zaostali, gluhi), ali pa situacija zahteva, da ne uporabljajo besed in glasu. /.../

- Verbalno komuniciranje navadno uporablja le en kanal, medtem ko neverbalno komuniciranje praviloma uporablja več kanalov (npr. položaj telesa, izraz obraza, pogled, gibe rok, modulacijo glasu). Zato je mnogo bolj učinkovito. /.../
- Neverbalno komuniciranje je mogoče manj zavestno kontrolirati kot verbalno. Čeprav se je dela neverbalnega komuniciranja mogoče tudi naučiti, vendarle velja, da je velik del nekontroliran. Neverbalno komuniciranje je zato vzeto kot sredstvo sporočanja resničnega stališča, prepričanja, odnosa itd. sporočevalca. /.../«

Marko Ferjan (1998) pravi, da govorica telesa obsega nekaj 100.000 izrazov; povprečno človek razume nekaj 1000 besed, vendar jih v vsakdanjem življenju uporablja nekaj 100. Iz tega izhaja trditev, da je govorica telesa veliko bolj kompleksen proces kot verbalno komuniciranje. Pravi tudi (1998), da govorica telesa obsega:

1. položaj in gibanje ljudi v prostoru, tj. proksemiko;
2. držo in hojo ljudi;
3. gestiko (kretnje rok, nog in glave);
4. mimiko (izraz obraza in oči).

Mitja Tavčar (1995) pravi, da nebesedno komuniciranje obsega prav vsa nebesedna sporočila, namenjena kateremukoli človeškemu čutu. Neverbalno sporočanje v ožjem pomenu besede pa se imenuje govorica telesa (body language). Le-to je torej nebesedno (zavedno ali nezavedno) sporočanje z gibanjem in s položajem človeka v prostoru, z gibi ter izrazom obraza in oči. V bolj razširjenem smislu pa sem sodijo tudi sporočila, ki jih prenašajo otip, vonj ipd.

Anita Goltnik Urnaut (2003) opisuje pomembne funkcije neverbalne komunikacije v medsebojnem komuniciranju:

- Na ravni vsebine neverbalna sporočila potrjujejo, spreminjajo in dopolnjujejo izgovorjeno vsebino.
- Na osebni ravni neverbalna sporočila izražajo posameznikova čustvena stanja in pričakovanja.
- Na odnosni ravni neverbalna komunikacija izraža posameznikova stališča in odnos do sogovorca.
- Na vplivni ravni neverbalna sporočila povečajo vpliv posameznikovih sporočil, pospešujejo ali upočasnijo povratno informacijo in tudi dialog.

2.2.2 Vrste neverbalne komunikacije

Kavčič (1999) najpomembnejše vrste neverbalnega komuniciranja razvršča takole:

- parajezik;
- geste;
- izrazi obraza;
- oči in pogled;
- podoba, položaj telesa, rok in nog;

- dotikanje;
- prostor;
- čas;
- še nekatere druge oblike.

1. Parajezik:

Kavčič (1999) parajezik definira kot sredstvo, ki je namenjeno izražanju oz. sporočanju čustev, npr. hitrost, višina, glasnost in kakovost tona, s čimer je mogoče dobro sporočiti veselje, žalost, jezo ipd.

V raziskovalni nalogi pa se bomo podrobneje ukvarjali s sledečimi vrstami neverbalne komunikacije, in sicer so po Kavčiču (1999) to tudi:

2. Geste:

Gre za gibe, kretnje, običajno z rokami, s katerimi pošiljamo vidne signale udeležencu komunikacije – gledalcu.

Geste so lahko naučene, hotene ali pa naključne, tudi podzavestne. Pomenska struktura gest se razlikuje med različnimi kulturami, nekatere pa imajo univerzalen pomen, npr. stisnjena pest povsod nakazuje sovražnost.

Podzavestne geste predstavljajo gibe telesa, ki izražajo naše notranje oz. resnične misli ali čustva, pojavljajo pa se kljub poskusom njihove zavestne kontrole. Tipi podzavestnih gest so npr. podpiranje brade, dotik las ali ust, prekrižanje rok ali nog.

3. Izrazi obraza:

Obraz uvrščamo med najbolj izrazite kanale neverbalnega komuniciranja. Lahko sporoča marsikaj, hkrati pa ga ljudje najlažje kontrolirajo. Izraz obraza je lahko namenski (npr. vljuden nasmeh), naključni (zoženje oči pri nenadni svetlobi) ali nezavedni (npr. pri resničnem presenečenju ali šoku).

V komunikacijah med sporočevalcem in prejemnikom, ki sta si blizu, lahko z različnimi obraznimi gibi posredujemo veliko količino čustev in stališč.

4. Oči in pogled:

Oči uvrščamo med najpogosteje uporabljen način neverbalnega komuniciranja, saj so izrazite in opazne.

Odprt pogled, usmerjen naravnost v oči drugega, pomeni znak poštenosti, samozavesti in trdnosti. Poznamo več vrst pogledov, in sicer poslovni, ki je usmerjen v trikotnik med usti in obema očesoma, socialni pogled podaljšuje trikotnik med očesoma do prsi, intimni pogled pa vključuje celega govornika.

5. Podoba in položaj telesa, rok in nog:

Ta vrsta neverbalnega komuniciranja se imenuje tudi govorica telesa ali kinezika. Nekateri sem uvrščajo tudi izraze obraza, geste in gibe oči. V ožjem smislu lahko sem uvrščamo:

- obliko in izgled telesa;
- pozo, držo telesa;
- noge;
- roke;
- kretnje rok.

6. Dotikanje:

Telesne stike z ljudmi, ki niso naša družina, delimo na socialne in nesocialne. Socialno dotikanje je namenjeno večji skupini ljudi, s katerimi se družimo. Nekateri ljudje dotikanje omejujejo na stisk roke in ne marajo kakšne druge vrste dotikanja, drugi pa imajo radi tudi več neposrednega dotikanja. Nesocialni dotiki pa so tisti, ki jih imamo s tistimi ljudmi, katerih funkcija vključuje telesni dotik, npr. zdravniki, frizerji ipd. Najpogostejši dotik pa je stisk rok v različnih oblikah.

Kavčič (1999) k neverbalni komunikaciji uvršča tudi prostor (fiksni, polfiksni, medosebni, ki ga razdeli na intimni, osebni, socialni in javni), čas (mentalni čas merijo kulture različno), pojavo, obleko, barvo (različne barve oblek imajo v posameznih kulturah različni pomen), starost in višino posameznika.

Možina s sodelavci (2004) pravi, da obsega govorica telesa proksemiko (položaj in gibanje ljudi v prostoru), držo in hojo, gestikulacijo (kretnje rok, nog, glave) in mimiko (izraz obraza, oči); razlaga tudi nekatere elemente neverbalne komunikacije (izpostavljam tiste, ki so relevantne za raziskovalno nalogo) skupaj z njihovim pomenom:

1. Stoja:

- slonenje na hiši, avtomobilu: lastništvo;
- dviganje na prste enkrat ali večkrat: negotovost, ošabnost, oblastnost.

Slika 2: Oseba, ki sloni na avtomobilu, tako zaznamuje lastništvo. (Vir: Pease 1997)

2. Hoja:

- široki zamahi rok: samozavest;
- hitra hoja, veliki koraki, zamahi rok, dvignjena brada: samozavest, napihnjeno, tudi narejena poslovnost;
- sklonjena glava, zamišljena hoja, roke na hrbtu: zamišljenost, želja po miru in nemotenosti;
- brce v prazno: trenutna togota, razdraženost, razočaranje;
- hoja z rokami v pasu: prekipevajoča dejavnost, naivnost.

3. Sedenje:

- oseba jaha stol, roke ima na naslonjalu: občutek premoči, vzvišenosti nad okoljem;
- sedi na sprednjem robu sedala: odklanjanje, pripravljenost na odhod ali na akcijo;
- malo razprta kolena, stopala na tleh: zbrano spremlja razgovor, je naravnano k cilju;
- noge, ovite okrog nog stola: negotovost, iskanje opore;
- noge nazaj: odklanjanje, napadalnost;
- naslon nazaj, roke za tilnikom: gospodar položaja, sproščenost.

Slika 3: Prva oseba je sproščena in obvladuje položaj, druga oseba zaznamuje odklanjanje, pripravljenost na odhod. (Vir: Pease 1997)

4. Noge:

- prekrižane noge pri sedenju: čakanje, previdnost, zadržanost;
- nenadno križanje nog: odpor, kritična točka.

5. Ramena:

- dvignjena: strah, groza;
- spuščena: breme odgovornosti.

6. Roke:

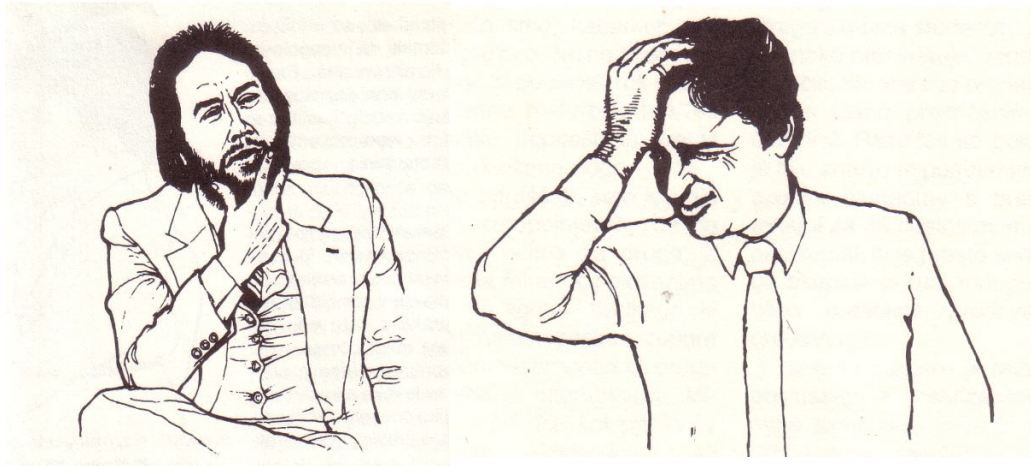
- široke/ozke kretnje: gotovost ali negotovost;
- prekrižane roke na prsih: čakanje, odklanjanje (moški); iskanje varstva, materinstvo (ženska);
- oprte v boke: postavljanje, vzvišenost, ogorčenost;
- roke v žepih: sproščenost, tudi ošabnost; skrivanje rok v zadregi;
- razprte roke: dobrodošlica, vabilo, zaupanje;
- roke navzgor, naravnost, navzdol: pritrjevanje, nevtralnost ali zanikanje;
- krčevit prijem za mizo ali za drugo roko: trema, skrita napadalnost, jeza, obvladana moč;
- kratek dotik sogovornikove podlakti, kazalec na ustih, hiter dvig roke: kretnja prekinjanja, želi do besede.

Slika 4: Zaprta drža rok zaznamuje odklanjanje, odprta drža rok zaznamuje dobrodošlico, zaupanje. (Vir: Pease 1997)

7. Prsti in dlani:

- iztegnjen kazalec: poučevanje, nadrejenost;
- prst drgne brado ali nos: negotovost, premišljanje;
- prst na ustih: kratko – zadrega, dolgo – zamišljenost;
- udarec z dlanjo po čelu: pomembna misel, domislica;
- mlahav, vlažen stisk roke: odvraten, nesimpatičen;
- stisk roke z desnico, pokrit z dlanjo leveice: narejena prisrčnost (»politikantski stisk« roke);
- kratek dotik sogovornikovih prsi: pozdravna kretnja med prijatelji (moški);
- drgnjenje, mletje rok: hitro – privoščljivost, počasi – zadovoljstvo, radost.

Slika 5: Prva oseba premišljuje, se odloča, druga oseba se je spomnila pomembne misli.
(Vir: Pease 1997)

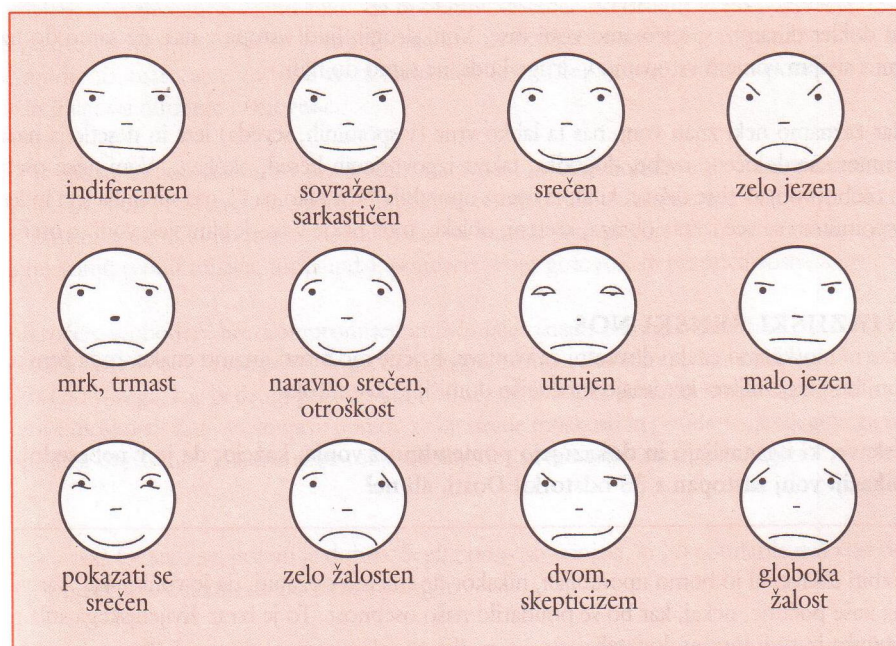
8. Oči:

- širjenje, ožnje zenic: zanimanje, nezanimanje, nejevolja;
- pogled v oči: samozavest, odkritost, trdnost;
- pogled mimo: negotovost, zamišljenost, osredotočenost, ošabnost;
- pogled navzdol: nezanimanje, ponižnost;
- mežikanje: živčnost, pritrjevanje;
- spuščanje, stiskanje vek: jeza, zamišljenost;
- dviganje obrvi: nejevernost, začudenje, ošabnost;
- umikanje pogleda: strah, neodkritost, slaba vest;
- kratek pogled v oči, potem vstran: zanimanje, tehtanje predlogov.

9. Usta:

- napete mišice čeljusti, stisnjene ustnice, brada, potisnjena naprej: upornost;
- brada omahne navzdol: presenečenje, strah, groza;
- sproščena, negibna usta: tehtanje, preverjanje;
- vidni zgornji zobje, rahlo odprta usta, pogled v oči, nekoliko prisiljeno: vljudnostni nasmeh »kako ste kaj«;
- spodnja ustnica med zobmi: podrejenost, sramežljivost;
- spodnja ustnica pokriva zgornjo: večvrednost, strah;
- odprta usta: začudenje, znamenje prekinjanja – hoče besedo;
- cmokanje z jezikom: samozadovoljstvo, občudovanje, pomislek;
- dvignjen en kot ust: cinizem, ošabnost.

Možina s sodelavci (2004) pravi, da je oblika obraza podedovana in tak izgled »velja« do približno petindvajsetega leta, kasneje pa začne obraz dobivati izraz, ki pomeni zrcalno sliko človekove notranjosti in njegovega načina življenja.

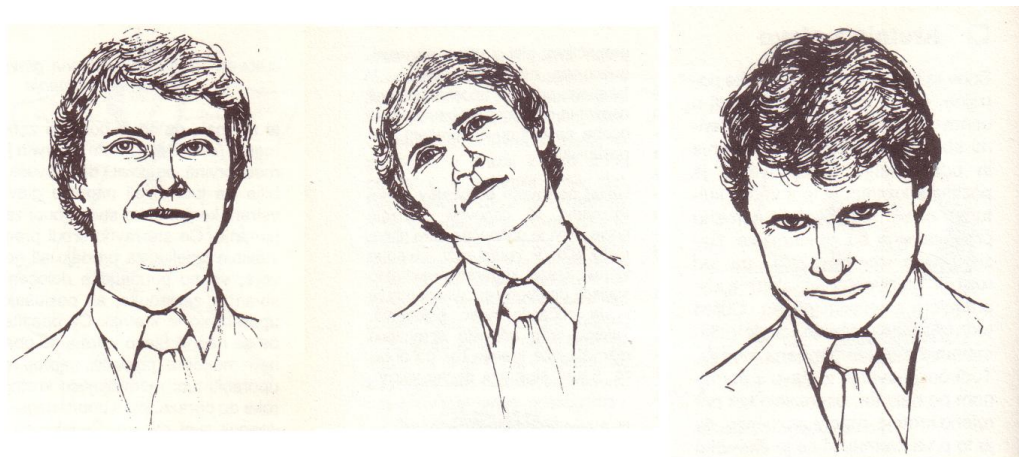
Slika 6: Mimika obraza in zaznamovanje posameznih čustev. (Vir: Možina 2004)

Zlatko Mihajlič (2006) predstavlja različne vrste kretenj in njihov značilni pomen. V nadaljevanju bomo predstavili izbrane vrste kretenj, ki dopolnjujejo izbor in razlago kretenj, predstavljenih v knjigi Poslovno komuniciranje avtorja Staneta Možine s sodelavci:

Tabela 1: Vrste kretenj in njihov pomen. (Vir: Mihajlič 2006)

	KRETNJA	POMEN
1.	Razprte dlani pri sogovorniku	Odkritost, poštenost
2.	Dlani za hrbtom	Laganje, prikrivanje
3.	Dlan, obrnjena navzgor	Podrejenost
4.	Dlan, obrnjena navzdol	Avtoritarnost
5.	Roke in dlani na mizi	Pripravljenost
6.	Iztegnjen palec	Ukaz, grožnja
7.	Naprej obrnjene dlani	Odpor, obramba
8.	Dlani pokonci in vzporedno	Distanciranje
9.	Sklenjene roke	Samozavest
10.	Trdno sklenjene roke	Frustracija, sovražnost
11.	Roke v bližini obraza	Prevara, laž, dvom, negotovost

12.	Praskanje za ušesom	Obramba pred lažjo
13.	Rahljanje ovratnika	Dvom, negotovost
14.	Podpiranje glave	Jeza, razkrinkana laž
15.	Bobnanje s prsti po mizi	Dolgčas
16.	Iztegnjen palec pod brado	Nestrpnost
17.	Svinčnik, prst v ustih	Odločanje o nečem
18.	Stisnjene pesti	Premajhna samozavest
19.	Iztegnjene noge	Sproščenost zaupanje
20.	Spodvite noge	Pripravljenost sprejeti naše stališče
21.	Pokončna drža glave	Nevtralno razpoloženje
22.	Glava nagnjena postrani	Zanimanje za naše stališče
23.	Sklonjena glava	Odklonitev našega stališča
24.	Roki za glavo, noge prekrižane	Samozavest, vzvišenost

Slika 7: Različni nagibi glave imajo različen pomen. (Vir: Pease 1997)

2.2.3 Zanimivosti iz mednarodnih pravil vedenja z neverbalno komunikacijo

Peter Clayton v svoji knjigi Poslovna govorica telesa (2004) navaja značilnosti neverbalne komunikacije po posameznih državah:

- Na Finskem takrat, ko stojimo, ne smemo prekrižati rok, če ne želimo, da bi nas imeli za naduteža.
- Na Češkem je običaj, da se rokuje z vsakim, in sicer ko se srečamo in ko odidemo.
- Francozi so poznani po svojih živahnih kretnjah.

- Kadar se Francozi pozdravijo, se dotaknejo z lici in pošljejo poljub v zrak.
- V Rusiji se moški prijatelji ob srečanju pogosto navdušeno pozdravijo.
- V Španiji si ob srečanju sogovornika toplo sežeta v roko, dovoljeno pa je tudi ploskniti sogovornika po ramenu.
- Za Švede prekrizane roke niso žalitev za sogovorca, ampak to pomeni pozorno poslušanje.
- V Švici je navada, da posamezniki v restavraciji prisedejo k mizi tujcev, če so tam še prazni stoli.
- V arabskih deželah je rokovanje med sogovorcema pogosto navdušeno in podaljšano.
- Če v Turčiji nekdo nagne glavo nazaj in zraven zamiži, pomeni to »ne«.
- Na Kitajskem je običajno, da si ljudje, ko jedo, skodelico poddržijo tik ob obrazu. Na Japonskem pa skodelico držijo razmeroma nizko.
- Za Latinoameričane je zelo pomemben stik z očmi; razdalja med sogovorcema je precej manjša kot pri Evropejcih ali Severnoameričanih.
- Argentinske ženske se verjetno ne bodo hotele pogovarjati s tujci, če prej ne bodo predstavljene.
- Na Irskem in v Veliki Britaniji ljudje upoštevajo vrsto in se ne prerivajo naprej mimo drugih.
- Na Madžarskem mora moški počakati, da mu ženska ponudi roko.
- Na Danskem ženske stopijo prve skozi vrata in po stopnicah navzdol, moški pa gredo prvi po stopnicah navzgor.
- V Gani so otroci naučeni, da nikoli ne smejo strmeli v odrasle; če tega ne upoštevajo, jih odrasli okarajo zaradi predrznosti.

2.2.4 Neverbalna komunikacija gluhih in naglušnih učencev

Ljubica Podboršek in Katja Krajnc (2006, str. 70) navajata: »Slišiči ljudje težko razumejo, kako je, če si gluhi. Razmišljanje, da živijo gluhi v svetu tise, da ne slišijo glasbe, govora in drugih zvokov okoli sebe, jih pripelje do sklepa, da živijo v zelo pustem svetu in da so jim zaprta mnoga vrata. Vendar ni tako. Mnogi gluhi svoje gluhotne ne občutijo kot veliko osebno izgubo ali pomanjkljivost. Stopnja izgube sluha pri različnih osebah je različna in različno vpliva na njihov način življenja.«

V raziskovalni nalogi sva želeli izvedeti tudi, kako pojmujejo besedno zvezo neverbalna komunikacija gluhi učenci Zavoda za gluhe in naglušne v Ljubljani, saj vemo, da je njihovo sredstvo komunikacije znakovni jezik, sestavljen iz elementov neverbalne komunikacije, najpogosteje kretenj.

Izraz oseba z motnjo sluha uporabljamo za vse tiste osebe, ki imajo težave s sluhom. Gluh učenec je tisti, za katerega je ugotovljeno, da mu izguba sluha onemogoči razvoj jezikovnih sposobnosti s pomočjo sluha, z ali brez slušnih pripomočkov (aparatur) in zelo močno vpliva na sam proces izobraževanja. Tako ločimo naglušne in gluhe učence. Naglušni učenci so tisti, katerih izguba sluha znaša od 40 dB do 80 dB in je hkrati njihovo sporazumevanje

nezanesljivo, razvoj njihovega govora pa bistveno moten. Gluhi učenci pa so izgubili sluh za več kot 80 dB, pogovorno sporazumevanje z njimi pa ni mogoče (Levec / Ribnikar-Kastelic 1994).

Gluhi in naglušni učenci so pri komunikaciji zelo pozorni na elemente neverbalne komunikacije, saj z le-temi lažje prepoznajo sporočilnost komunikacijskega procesa z drugimi (slišječimi in neslišječimi) učenci. Skozi faze odraščanja se zato krepi in izostri njihov čut oz. občutek za razločevanje posameznih elementov neverbalne komunikacije (npr. pomen kretenj rok, nog, izrazov obraza ipd. kot znakovnega jezika in hkrati kot razpoznavna lastnost ali značilnost posameznikovega počutja, razmišljanja).

2.2.5 Neverbalna komunikacija gledališčnikov

Gledališki igralci, tudi amaterski, v svojem vsakdanjem življenju pojem neverbalne komunikacije zagotovo natančno poznajo. Njihov poklic ali konjiček zahteva znanje tudi s tega področja, saj z nebesedno komunikacijo poskrbijo za celostno podobo gledaliških predstav. Gledališčniki se učijo nastopanja pred množico ljudi, le-to jim ponavadi ne povzroča preglavic. Vadijo igranje različnih gledaliških situacij, z različnimi načini izražanja tako verbalnih kot tudi neverbalnih prvin gledališkega sporočanja. Z učenjem improviziranih situacijskih momentov nezavedno, lahko pa tudi zavestno vplivajo na samo improvizacijo dogajanja v vsakdanjem življenju, in sicer tudi s kretnjami, z mimiko obraza ipd. Z vajo pantomime v svet izven gledališča vstopajo z drugačnim, vsebinsko širšim pogledom na vrste neverbalnega sporočanja in zato ponavadi lažje zaznavajo sogovorčevo sporočilnost »mimo besed«, tj. le z gibi. Mnogi gledališčniki pravijo, da jim gledališče pravzaprav pomeni njihovo življenje, da je meja med enim in drugim zabrisana, z določeno vlogo iz gledališča živijo tudi po predstavi. Tak način življenja bogati tako njih same kot tudi okolico; prve zato, ker lažje prepoznajo pomenskost razpršenih signalov sporočanja svojih sogovorcev, okolico pa zato, ker ob gledališčnikih spoznavajo svet umetnosti sporazumevanja skozi različne komunikacijske signale, vključujoč široko paleto nebesednih in hkrati nebesedilnih elementov.

Zdenka Peloz (2009) razlaga, da je neverbalno komuniciranje težje obvladovati kot verbalno. Tisti, ki je manj več udeleženec pogovora, v pogovoru z drugim izda tudi tisto, česar ne bi želel, tisti, ki pa je dovolj ozaveščen udeleženec, pa iz neverbalne komunikacije sogovorca izve mnogo več kot iz govorjene ali zapisane besede.

Tako imajo tudi gledališki igralci mnogo večjo zmožnost prepoznavanja pomena neverbalnega sporočanja sogovorca v vsakdanjem življenju.

Zdenka Peloz (2009) pravi, da ljudje pravzaprav komuniciramo na verbalni in neverbalni ravni; komuniciramo lahko hkrati s celotnim telesom, z gestami, mimiko, izrazi na obrazu. Pravi tudi, da poteka komunikacija tudi z obleko, vonjem, otipom, osebnimi predmeti, s prostorom in z vzdušjem v nekem prostoru. Gledališki igralci so še posebej večji tega, kako tudi s takimi neverbalnimi znaki funkcionirati v določenih situacijah vsakdanjega življenja, saj so se skozi vaje za gledališke predstave urili v tem, kako z določenim vedenjem, s pripomočki ... ustvariti ustrezno vzdušje, razpoloženje v določenem prostoru.

2.2.6 Neverbalna komunikacija v umetnostnih besedilih in likovnih izdelkih učencev ob obravnavi umetnostnega besedila

Umetnostna besedila za otroke in mladino predvsem za mlajše učence temeljijo na skladnosti besedila z ilustracijo. S prebiranjem najrazličnejših slikanic je mogoče zaznati pomembno funkcijo ilustracije pri razumevanju zgodbe. In ravno ilustracije so tiste, ki učencem predstavljajo npr. čustveno (neverbalno) podobo književnih junakov (lik joka, skače od veselja ipd.), kar pa se seveda dopolnjuje v zapisani besedi posameznih literarnih zvrsti, seveda v krajših besedilnih zapisih. Po pregledu številnih mladinskih romanov pa je neverbalna komunikacija namesto z besedo in s sliko ponavadi izražena le z besedo, vendar so ti opisi vsaj pri večini daljši in bogatejši, saj si lahko tako bralec ustvari jasnejšo sliko oz. podobo književnega dogajanja ali zgodbe, ki jo nudi literarno delo.

Slovenska literarna in didaktična veda na področju obravnave umetnostnih besedil v osnovni šoli vzpodbuja komunikacijski proces med učencem in literarnim besedilom skozi usmerjene faze poteka učnega procesa. Pri tem igrajo zelo pomembno vlogo tako uvodna motivacija kot korak didaktične komunikacije z besedilom, pa tudi dolgoročne motivacijske strategije za branje, ki jih lahko razvijamo s pomočjo likovne izrazne povezanosti slike, risbe ipd. z besedilom. Metka Kordigel Aberšek (2008) pravi, da kadar nekdo nečesa ne zna izraziti z besedami, bo le-to mogoče lažje izrazil z uporabo ene izmed govoric, ki so nejezikovne in jo posameznik zna uporabljati.

Tako lahko literarnoestetsko doživetje posameznega literarnega besedila preverimo ne le zgolj z besednim izražanjem učencev, ampak tudi skozi likovno podobo v fazi poustvarjanja in tako ugotovimo, katere segmente recepcijske zmožnosti je učenec ponotranjil. Tako lahko tudi iz slike, risbe ugotovljamo učenčevo razumevanje vsebine literarnega dela in hkrati razberemo, katere elemente neverbalne komunikacije je ob branju pesmi, proznega ali dramskega besedila zaznal.

Seveda pa lahko na učenca vplivajo tudi ilustracije ob umetnostnem besedilu. »Ilustracije v knjigah za otroke uvedejo mladega bralca v atmosfero dela, v atmosfero obdobja, v katerega delo spada, pospešujejo recepcijo besedila na čustvenem, imaginacijskem in intelektualnem področju, razširjajo sprejemnikov doživljajsko-spoznadni kontekst in omogočajo spoznavanje zakonitosti ustvarjalne transpozicije literarne vsebine v likovni izraz« (Rosandić 1991, str. 255).

3 METODOLOGIJA DELA

3.1 Opis in metode dela

V raziskovalni nalogi sva se glede na to, da je po najinem mnenju obravnavana tematika izvirna (saj je o le-tej mogoče najti manj raziskav kot o verbalni komunikaciji) in aktualna (snov je zanimiva, kar so nama potrdili sodelujoči v raziskavi), lotili pregleda strokovne oz. poljudne literature, da sva tako strukturno zajeli okvir obravnavanega področja, ki je pomenilo izhodišče za kvantitativno in kvalitativno analizo, ki sta bili razdeljeni na več enot horizontalnih segmentov raziskovalnih področij. Najin namen je namreč bil po deskriptivnem pregledu literature in virov naslovne tematike v raziskavi horizontalno oz. vzporedno preučiti različne ciljne skupine populacije, ki zajemajo in oblikujejo celostno podobo s prikazano vlogo in pomenom neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju.

Cilj, ki sva si ga zadali, ni predstavljal globalne analize vseh elementov nebesedne komunikacije pri eni ciljni skupini, vertikalno razdeljeni po starosti, ampak ugotoviti stanje različnih ciljnih skupin, ki neverbalno komunikacijo poznajo, uporabljajo ali spremljajo na različne načine, ter spoznati njihovo razumevanje aktualne tematike v vsakdanji rabi. To sva induktivno dosegli z sledečimi metodami:

KVANTITATIVNO:

- a) z anketnim vprašalnikom za
 - učence od 6. do 9. razreda, njihove brate in sestre;
 - učitelje in starše;
 - gluhe učence Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana (prilagojen anketni vprašalnik).

KVALITATIVNO:

- a) z anketnim vprašalnikom za šolske svetovalne delavke;
- b) z zbranimi zapisi o neverbalni komunikaciji amaterskih gledaliških igralcev Gledališča Pod kozolcem;
- c) z zbranimi zapisi pisateljev in pesnikov o neverbalni komunikaciji v njihovih literarnih delih;
- d) z zbranimi in analiziranimi ilustracijami z izraženimi neverbalnimi elementi v okviru poustvarjanja kot oblike poglobljanja doživetja pri branju pesmi (za učence od 4. do 7. razreda).

V 1. anketi je sodelovalo skupaj 138 oseb, in sicer 85 žensk, kar je 61,59 %, in 53 moških, kar je 38,4 %.

Ker v anketi pri starostnih skupinah od 16 do 19 let in od 20 do 29 let ni sodelovala nobena ženska, pri moških pa v teh dveh starostnih kategorijah le 1 oz. 2 anketirana, sva se odločili, da analizo starostne skupine strneva na sledeč način:

a) ženske:

- starost od 11 do 15 let v skupino osnovnošolke, ki jih je bilo 38 ali 27,53 %;
- starost od 16 let naprej v skupino odrasle ženske, ki jih je bilo 47 ali 34,05 %;

b) moški:

- starost od 11 do 15 let v skupino osnovnošolci, ki jih je bilo 41 ali 29,71 %;
- starost od 16 let naprej v skupino odrasli moški, ki jih je bilo 12 ali 8,69 %.

V najino raziskavo sva vključili tudi anketni vprašalnik o neverbalni komunikaciji, ki sva ga izvedli s sedmimi gluhi učenci zadnje triade Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana. Za gluhe in naglušne učence pomenijo gibi rok hkrati znakovno govorico. V raziskavi je sodelovalo 6 fantov in 1 dekle, zato sva pri analizi ankete združili moške in ženske v eno skupino. Potek anketiranja gluhih učencev pa je bil prilagojen v smislu, da sta 2 učiteljici prisostvovali anketiranju in učencem še dodatno razlagali vsebino vprašanja in možne odgovore, saj so to učenci, ki so zaradi svoje gluhosti tudi manj učno uspešni.

V kvalitativni del raziskave sva vključili 8 zapisov gledaliških igralcev Gledališča Pod kozolcem in 6 intervjujev šolskih svetovalnih delavk o pomenu in vlogi neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju, pa tudi 11 zapisov slovenskih književnikov o neverbalni komunikaciji v njihovih literarnih delih. Osredotočili pa sva se tudi na 115 ilustracij učencev od 4. do 7. razreda z izraženimi elementi v okviru poustvarjanja po branju pesmi.

V analitičnem delu so naju zanimali rezultati odstotkovno in ne številčno, zato so predstavljeni v zgoraj navedeni obliki.

4 IZSLEDKI IN RAZPRAVA

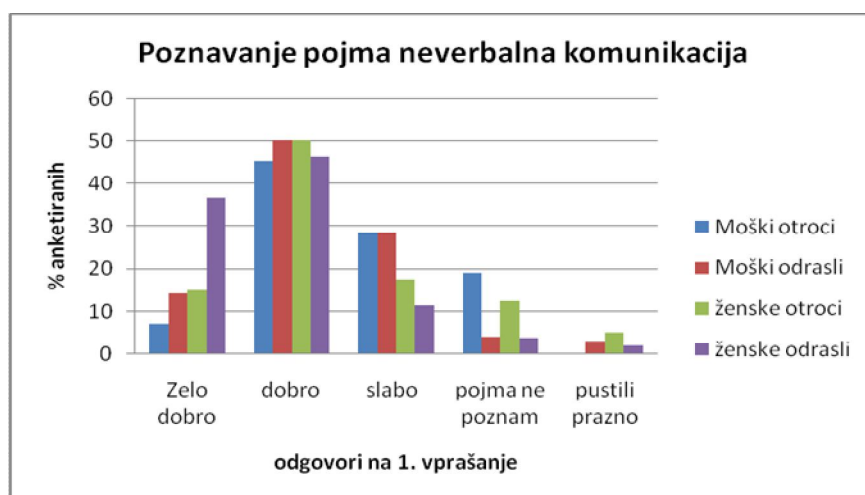
4.1 Zbrani podatki in predstavitev analize ankete za osnovnošolce in odrasle

1. Pri vprašanju, koliko poznajo pojem neverbalna komunikacija, je zelo dobro odgovorilo 7,14 % osnovnošolcev, 14,29 % odraslih moških, 15 % osnovnošolk in 36,54 % odraslih žensk. Odgovor dobro je obkrožilo 45,25 % osnovnošolcev, 50 % odraslih moških, 50 % osnovnošolk in 46,15 % odraslih žensk, kar sva predvidevali tudi midve. Slabo ta pojem pozna 28,56 % osnovnošolcev, 28,57 % odraslih moških, 17,5 % osnovnošolk in 11,54 % odraslih žensk. Da pojma ne poznajo, je odgovorilo 19,05 % osnovnošolcev, 4,17 % odraslih moških, 12,5 % osnovnošolk in 3,85 % odraslih žensk. Tu naju je vseeno presenetilo, da skoraj 20 % osnovnošolcev pojma ne pozna. Na to vprašanje ni odgovorilo 2,97 % odraslih moških, 5 % osnovnošolk in 1,92 % odraslih žensk.

Tabela 2: Poznavanje pojma neverbalna komunikacija.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV			
	Moški otroci	Moški odrasli	Ženske otroci	Ženske odrasli
Zelo dobro	7,14	14,29	15	36,54
Dobro	45,25	50	50	46,15
Slabo	28,56	28,57	17,5	11,54
Pojma ne poznam	19,05	4,17	12,5	3,85
Pustili prazno	0	2,97	5	1,92

Graf 1: Poznavanje pojma neverbalna komunikacija.

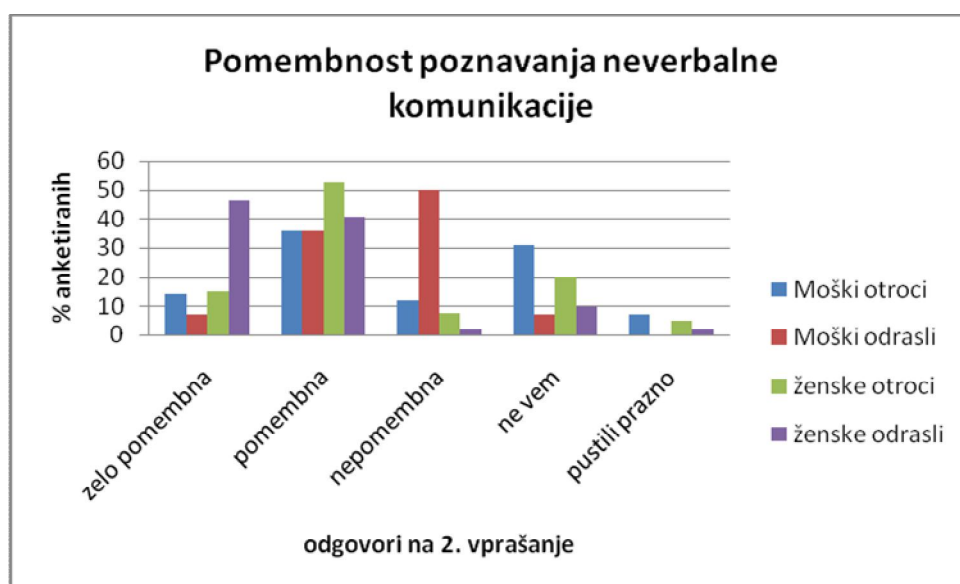

2. Pri drugem vprašanju o tem, kako pomembna je neverbalna komunikacija, je zelo pomembna odgovorilo 14,29 % osnovnošolcev, 7,14 % odraslih moških, 15 % osnovnošolk in 46,15 % odraslih žensk. Pomembna se zdi neverbalna komunikacija 35,72 % osnovnošolcem in prav toliko tudi odraslim moškim, 52,5 % osnovnošolkam in 40,38 % odraslim ženskam, kar sva tudi predvidevali. Zelo pozitivno pa naju je presenetilo, da se zdi neverbalna komunikacija zelo pomembna kar dobrim 46 % odraslih žensk. Nepomembna se zdi neverbalna komunikacija 11,8 % osnovnošolcem, kar 50 % odraslim moškim, česar nisva predvidevali, 7,5 % osnovnošolkam in 1,92 % odraslim ženskam. Z ne vem je odgovorilo kar 30,95 % osnovnošolcev, 7,14 % odraslih moških, 20 % osnovnošolk in 9,62 % odraslih žensk. Na to vprašanje pa ni odgovorilo 7,15 % osnovnošolcev, 5 % osnovnošolk, 1,93 % odraslih žensk, odrasli moški pa so na to vprašanje odgovorili vsi.

Tabela 3: Pomembnost poznavanja neverbalne komunikacije.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV			
	Moški otroci	Moški odrasli	Ženske otroci	Ženske odrasli
Zelo pomembna	14,29	7,14	15	46,15
Pomembna	35,72	35,72	52,5	40,38
Nepomembna	11,8	50	7,5	1,92
Ne vem	30,95	7,14	20	9,62
Pustili prazno	7,15	0	5	1,93

Graf 2: Pomembnost poznavanja neverbalne komunikacije.

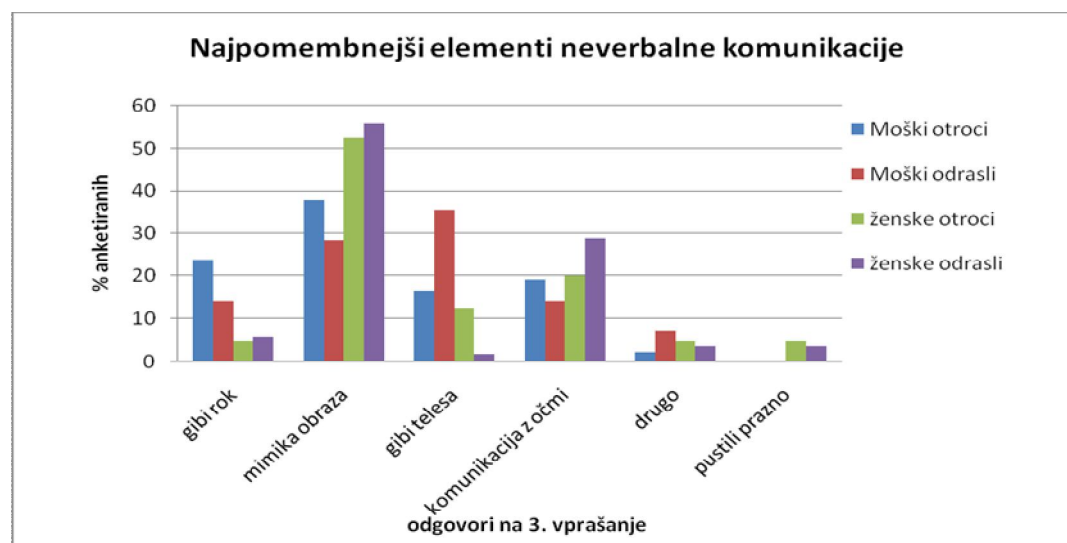
3. Pri 3. vprašanju o najpomembnejših elementih neverbalne komunikacije so anketirani odgovarjali sledeče: za gibe rok se je odločilo 23,81 % osnovnošolcev, 14,29 % odraslih moških, 5 % osnovnošolk in 5,77 % odraslih žensk. Mimiko obraza je izbralo 38,1 % osnovnošolcev, 28,57 % odraslih moških, 52,5 % osnovnošolk in 55,77 % odraslih žensk. Gibe telesa je izbralo 16,67 % osnovnošolcev, 35,71 % odraslih moških, 12,5 % osnovnošolk in komaj 1,92 % odraslih žensk. Najino hipotezo lahko potrdiva v delu, da so vsi anketirani razen odraslih moških za najpomembnejši element neverbalne komunikacije navedli mimiko obraza. Komunikacijo z očmi je izbralo 19,05 % osnovnošolcev, 14,29 % odraslih moških, 20 % osnovnošolk in 28,85 % odraslih žensk. Odgovor drugo je obkrožilo 2,37 % osnovnošolcev, 7,14 % odraslih moških, 5 % osnovnošolk in 3,85 % odraslih žensk. Ta odgovor je pustilo prazno 5 % osnovnošolk in 3,84 % odraslih žensk.

4 ženske, ki so na 3. vprašanje odgovorile z drugo, so navedle tudi »vse skupaj«, 1 moški pa je odgovoril »energija razumevanja«.

Tabela 4: Najpomembnejši elementi neverbalne komunikacije.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV			
	Moški otroci	Moški odrasli	Ženske otroci	Ženske odrasli
Gibi rok	23,81	14,29	5	5,77
Mimika obraza	38,1	28,57	52,5	55,77
Gibi telesa	16,67	35,71	12,5	1,92
Komunikacija z očmi	19,05	14,29	20	28,85
Drugo	2,37	7,14	5	3,85
Pustili prazno	0	0	5	3,84

Graf 3: Najpomembnejši elementi neverbalne komunikacije.

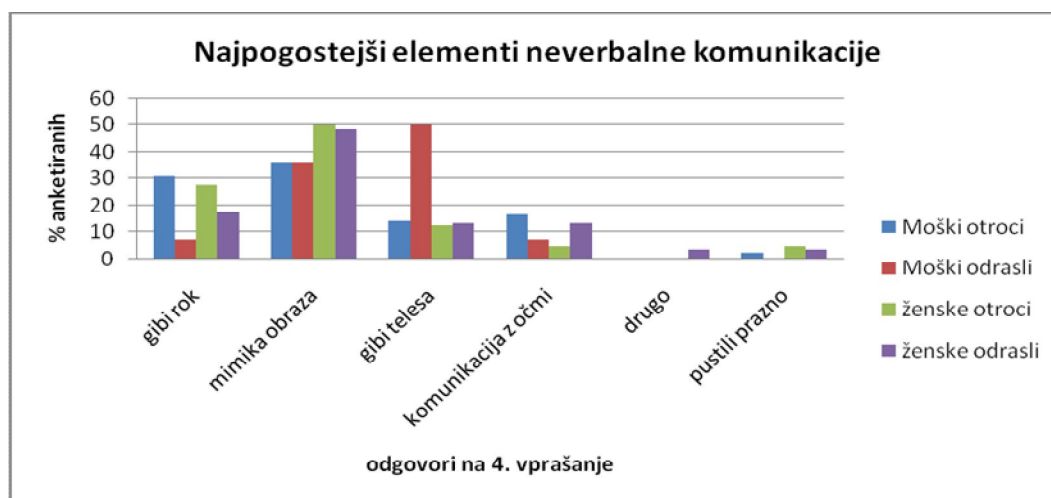
4. Pri 4. vprašanju o najpogostejših elementih neverbalne komunikacije so rezultati sledeči: odgovor gibi rok je izbralo 30,95 % osnovnošolcev, 7,14 % odraslih moških, 27,5 % osnovnošolk in 17,31 % odraslih žensk. Mimika obraza je obkrožilo največ anketiranih, razen odraslih moških, in sicer 325,72 % osnovnošolcev, prav toliko odraslih moških, 50 % osnovnošolk in 48,08 % odraslih žensk, zato morava to hipotezo ovreči v delu, da mimika obraza ni v izboru najpogostejših odgovorov anketiranih. Gibe telesa je obkrožilo 14,29 % osnovnošolcev, 50 % odraslih moških, kar potrjuje hipotezo v delu, da je največ odraslih moških izbralo ravno gibe telesa. Gibe telesa je izbralo še 12,5 % osnovnošolk in 13,46 % odraslih žensk. Komunikacijo z očmi je izbralo 16,67 % osnovnošolcev, 7,14 % odraslih moških, 5 % osnovnošolk in 13,46 % odraslih žensk. Odgovor drugo je izbralo le 3,85 % odraslih žensk, brez odgovora pa je bilo 2,37 % osnovnošolcev, 5 % osnovnošolk in 3,84 % odraslih žensk, medtem ko so odrasli moški odgovorili vsi.

Dve ženski sta odgovorili z odgovorom e – napisali sta: »Vse je pomembno.«
Nihče od moških ni izbral odgovora e.

Tabela 5: Najpogostejši elementi neverbalne komunikacije.

VRSTA ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV			
	Moški otroci	Moški odrasli	Ženske otroci	Ženske odrasli
Gibi rok	30,95	7,14	27,5	17,31
Mimika obraza	35,72	35,72	50	48,08
Gibi telesa	14,29	50	12,5	13,46
Komunikacija z očmi	16,67	7,14	5	13,46
Drugo	0	0	0	3,85
Pustili prazno	2,37	0	5	3,84

Graf 4: Najpogostejši elementi neverbalne komunikacije.

5. Pri 5. vprašanju so anketirani odgovarjali o tem, kako pogosto uporabljajo neverbalno komunikacijo. Odgovor vedno je obkrožilo 7,14 % osnovnošolcev, 0 % odraslih moških, 5 % osnovnošolk in 11,54 % odraslih žensk. Odgovor zelo pogosto je izbralo 4,76 % osnovnošolcev, 21,42 % odraslih moških, 15 % osnovnošolk in 28,85 % odraslih žensk. Pogosto uporablja neverbalno komunikacijo 26,19 % osnovnošolcev, največ, kar 50 % odraslih moških, 35 % osnovnošolk in 5 % odraslih žensk. Odgovor včasih je izbralo 42,86 % osnovnošolcev, kar je med le-temi največ, 14,29 % odraslih moških, 35 % osnovnošolk in 26,92 % odraslih žensk. Za odgovor nikoli se je odločilo 14,29 % osnovnošolcev, prav toliko odraslih moških, 5 % osnovnošolk in 1,92 % odraslih žensk. Na to vprašanje ni odgovorilo 4,76 % osnovnošolcev, 5 % osnovnošolk in kar 25,77 % odraslih žensk.

Tabela 6: Pogostost izražanja z neverbalno komunikacijo.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV			
	Moški otroci	Moški odrasli	Ženske otroci	Ženske odrasli
Vedno	7,14	0	5	11,54
Zelo pogosto	4,76	21,42	15	28,85
Pogosto	26,19	50	35	5
Včasih	42,86	14,29	35	26,92
Nikoli	14,29	14,29	5	1,92
Pustili prazno	4,76	0	5	25,77

Graf 5: Pogostost izražanja z neverbalno komunikacijo.

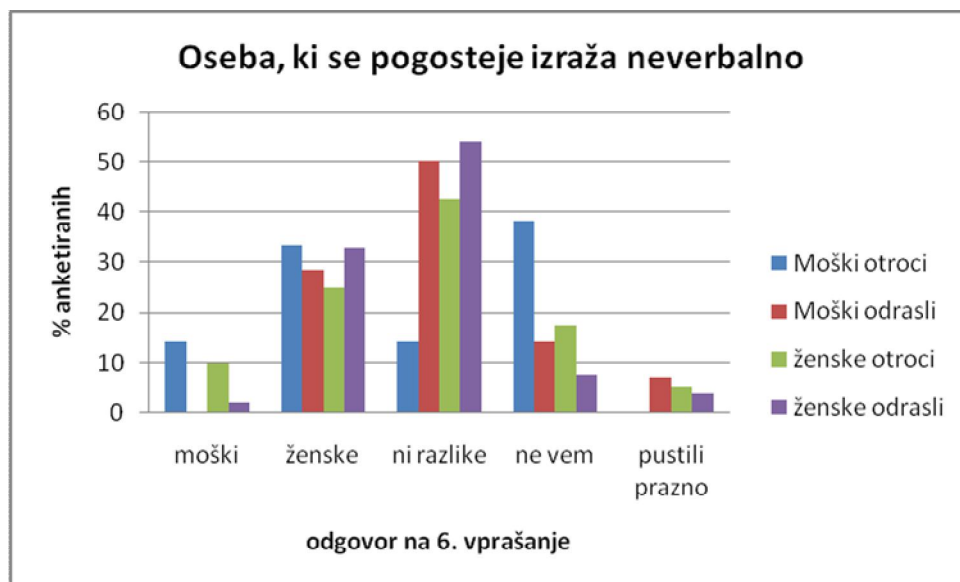

6. Na vprašanje o tem, kdo se pogosteje izraža neverbalno, je odgovorilo, da so to moški, 14,29 % osnovnošolcev, 10 % osnovnošolk in 1,92 % odraslih žensk; odgovor ženske pa je izbralo 33,33 % osnovnošolcev, 28,57 % odraslih moških, 25 % osnovnošolk in 32,69 % odraslih žensk. Da ni razlike med moškimi in ženskami, je odgovorilo 14,29 % osnovnošolcev, kar 50 % odraslih moških, 42,5 % osnovnošolk in kar 53,85 % odraslih žensk. Odgovor ne vem je izbralo 38,1 % osnovnošolcev, 14,29 % odraslih moških, 17,5 % osnovnošolk in 7,69 % odraslih žensk. Na to vprašanje ni odgovorilo 7,14 % odraslih moških, 5 % osnovnošolk in 3,85 % odraslih žensk.

Tabela 7: Oseba, ki se pogosteje izraža neverbalno.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV			
	Moški otroci	Moški odrasli	Ženske otroci	Ženske odrasli
Moški	14,29	0	10	1,92
Ženske	33,33	28,57	25	32,69
Ni razlike	14,29	50	42,5	53,85
Ne vem	38,1	14,29	17,5	7,69
Pustili prazno	0	7,14	5	3,85

Graf 6: Oseba, ki se pogosteje izraža neverbalno.

7. Pri 7. vprašanju o tem, v katerih situacijah ima največjo vlogo neverbalna komunikacija, so anketirani odgovarjali sledeče: pri prepričevanju sogovornika je odgovorilo 11,9 % osnovnošolcev, 28,57 % odraslih moških, 10 % osnovnošolk in 23,08 % odraslih žensk. Pri izražanju razpoloženja je odgovorilo največ anketiranih, in sicer 52,38 % osnovnošolcev, 50 % odraslih moških, 62,5 % osnovnošolk in 59,62 % odraslih žensk, kar potrjuje najino hipotezo, da anketirani vidijo največjo vlogo neverbalne komunikacije pri izražanju razpoloženja.

Pri odgovoru drugo jih je 5 navedlo odgovor »povsod« in 2 »v vsakdanjem življenju«.

Tabela 8: Situacije z največjo vlogo neverbalne komunikacije.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV			
	Moški otroci	Moški odrasli	Ženske otroci	Ženske odrasli
Pri prepričevanju sogovornika	11,9	28,57	10	23,08
Pri izražanju razpoloženja	52,38	50	62,5	59,62
Pri izražanju strahu	4,76	7,14	5	0
V komičnih situacijah	23,81	0	7,5	7,69
Drugo	0	7,14	10	5,77
Pustili prazno	7,15	7,15	5	3,84

Graf 7: Situacije z največjo vlogo neverbalne komunikacije.

8. V tej nalogi so anketirani odgovarjali, kako neverbalno izražajo veselje, žalost, strah in jezo.

Osnovnošolci:

Veselje so največkrat odgovorili s ☺ oz. s smehom ali pa so pustili prazno.

Žalost so največkrat upodobili s ☹, s solzami, z usti navzdol, s povešenim pogledom ali pa so pustili prazno.

Strah so upodobili z »:O«, s tresočo držo telesa, s prestrašenim obrazom, tresenjem rok ali pa je bilo prazno.

Jezo pa so največkrat upodobili s »S:«, s posebno držo telesa, nagnjeno naprej, z rokami, uprtimi ob pas, s kriljenjem rok ali pa so pustili prazno.

Moški:

Veselje je bilo največkrat odgovorjeno z nasmehom, ali pa so pustili prazno.

Žalost je bila največkrat izražena s povešenimi usti, solzami ali pa je bilo prazno.

Strahu anketirani niso zaznamovali.

Jezo so predstavili z mimiko obraza in pihanjem ali pa je bilo prazno.

Osnovnošolke:

Veselje je bilo največkrat odgovorjeno z nasmeh in mimiko obraza ali pa so pustile prazno.

Žalost so največkrat izrazile z obrazom, polnim solz, ali povešenimi usti, veliko jih je bilo tudi praznih.

Strah so izrazile s tresenjem rok, z mimiko obraza in gibi telesa, veliko jih je pustilo prazno.

Jezo izražajo z rokami in mimiko obraza, večina pa je pustila prazno.

Ženske:

Veselje so izrazile s smehom ali nasmehom izražajo s smehom, veliko odgovorov je bilo praznih.

Žalost so največkrat izrazile s solzami - z jokom, mimiko obraza in z žalostnimi očmi ali pa je bilo prazno.

Strah so izrazile s tresenjem rok, s široko odprtimi očmi, z odprtimi usti, veliko odgovorov pa je bilo praznih.

Jezo so izrazile z ostrim pogledom, z rokami, ki krilijo, veliko jih je pustilo prazno.

Ker to vprašanje vsebuje kvalitativne elemente analize, želiva ravno ob teh odgovorih poudariti, da je večina anketiranih pri vprašanjih, kjer je možnost navedbe t.i. drugo in so le-ti izbrali to možnost, pri navedbi, kaj to drugo je, pustili prazno oz. brez navedb.

9. Pri 9. vprašanju, o tem kako pogosto anketirani zaznavajo neskladje sporočilnosti verbalne in neverbalne komunikacije, so rezultati naslednji: odgovor zelo pogosto je obkrožilo 16,67 % osnovnošolcev, 7,14 % odraslih moških, 7,5 % osnovnošolk in 11,54 % odraslih žensk. Odgovor pogosto je izbralo 14,29 % osnovnošolcev, 42,86 % odraslih moških, 20 % osnovnošolk in 46,15 % odraslih žensk. Odgovor redko je obkrožilo največ osnovnošolcev, in sicer 54,76 %, 35,71 % odraslih moških, 37,5 % osnovnošolk in 34,62 % odraslih žensk. Odgovor nikoli je izbralo 11,9 % osnovnošolcev, 14,29 % odraslih moških in 2,5 % osnovnošolk. Odrasle ženske tega odgovora niso izbrale. Na vprašanje ni odgovorilo 2,38 % osnovnošolcev, 32,5 % osnovnošolk in 7,69 % odraslih žensk.

Tabela 9: Pogostost neskladja sporočilnosti verbalne in neverbalne komunikacije.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV			
	Moški otroci	Moški odrasli	Ženske otroci	Ženske odrasli
Zelo pogosto	16,67	7,14	7,5	11,54
Pogosto	14,29	42,86	20	46,15
Redko	54,76	35,71	37,5	34,62
Nikoli	11,9	14,29	2,5	0
Pustili prazno	2,38	0	32,5	7,69

Graf 8: Pogostost neskladja sporočilnosti verbalne in neverbalne komunikacije.

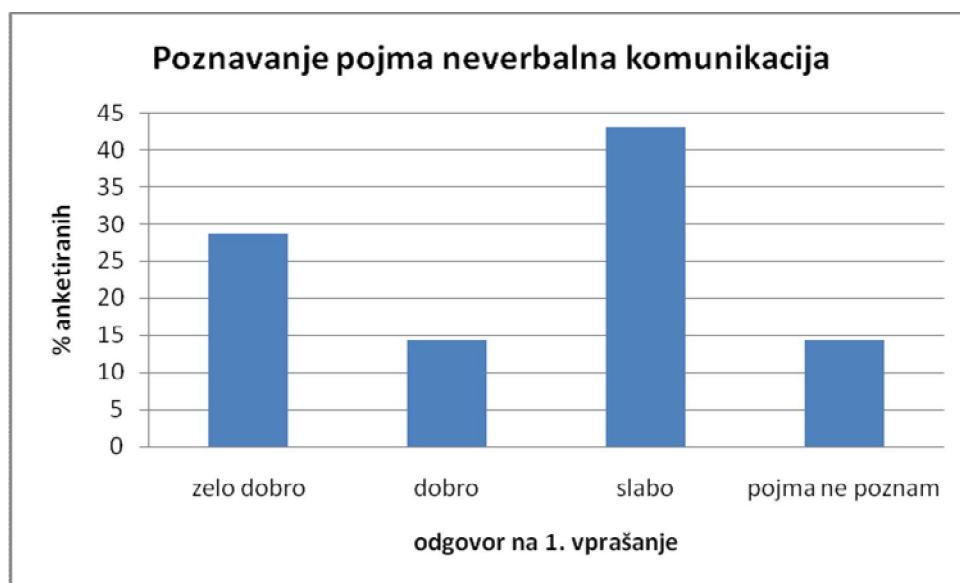
4.2 Predstavitev ankete za gluhe

1. Pri prvem vprašanju je o tem, kako dobro poznajo neverbalno komunikacijo, zelo dobro odgovorilo 28,57 % učencev, dobro 14,29 %, slabo 42,85 %, kar ne potrjuje najine hipoteze, da tudi gluhi učenci dobro poznajo neverbalno komunikacijo. Pojma pa ne pozna 14,29 % učencev.

Tabela 10: Poznavanje pojma neverbalna komunikacija – gluhi učenci.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Zelo dobro	28,57
Dobro	14,29
Slabo	42,85
Pojma ne poznam	14,29

Graf 9: Poznavanje pojma neverbalna komunikacija – gluhi učenci.

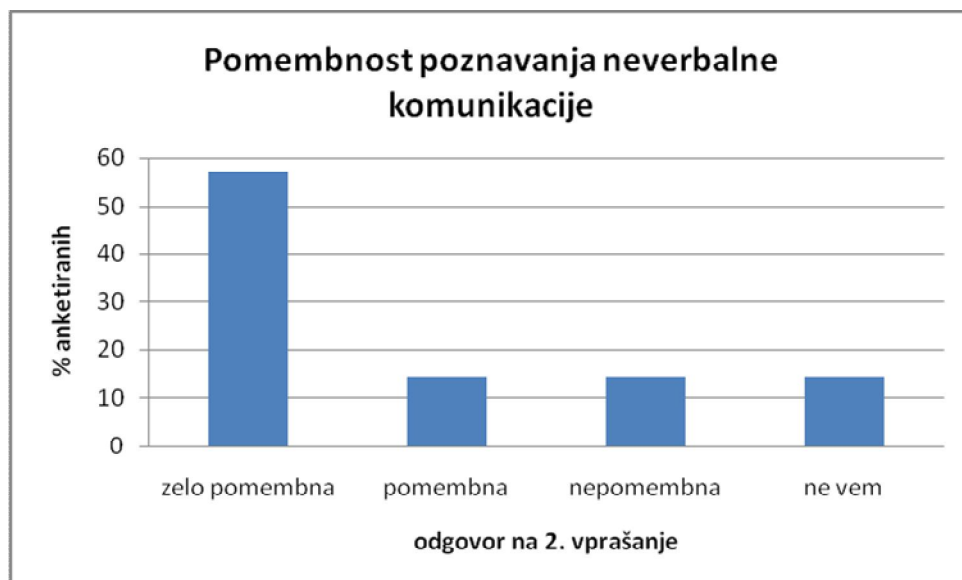

2. Pri vprašanju o pomembnosti neverbalne komunikacije je kar 57,13 % gluhih učencev odgovorilo, da je le-ta zelo pomembna, kar potrjuje najino hipotezo. Po 14,29 % učencev pa je odgovorilo, da je neverbalna komunikacija pomembna, nepomembna, ali pa so obkrožili odgovor ne vem.

Tabela 11: Pomembnost poznavanja neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Zelo pomembna	57,13
Pomembna	14,29
Nepomembna	14,29
Ne vem	14,29

Graf 10: Pomembnost poznavanja neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

3. Pri vprašanju o najpomembnejšem elementu neverbalne komunikacije je 71,42 % gluhih učencev odgovorilo, da so to gibi rok, kar je razumljivo, saj poteka njihova komunikacija z rokami, hkrati pa tudi potrjuje najino hipotezo. Mimika obraza je obkrožilo 14,29 % učencev, gibe telesa in komunikacijo z očmi pa ni obkrožil nihče. Odgovori drugo je obkrožilo 14,29 % učencev.

Tabela 12: Najpomembnejši elementi neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Gibi rok	71,42
Mimika obraza	14,29
Gibi telesa	0,00
Komunikacija z očmi	0,00
Drugo	14,29

Graf 11: Najpomembnejši elementi neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

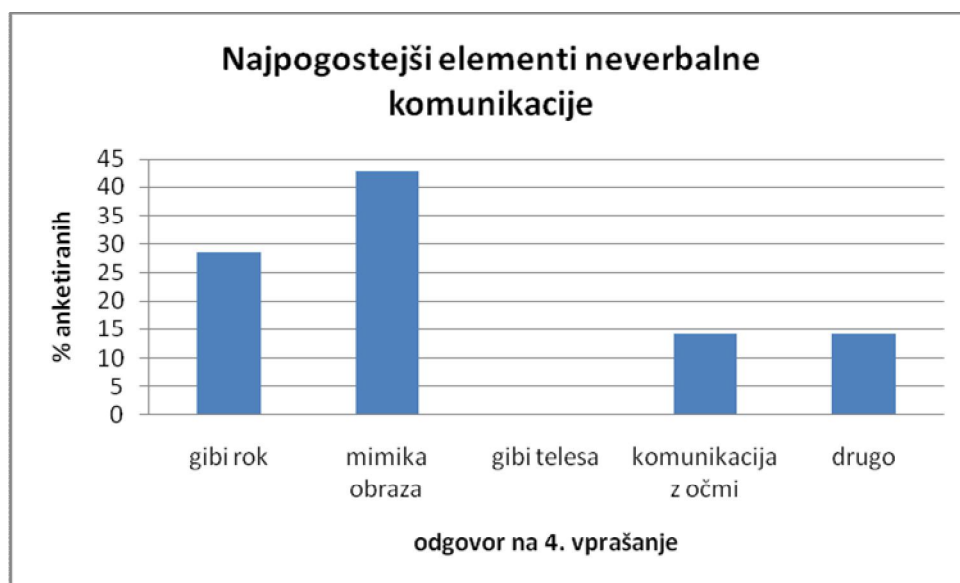

4. Kateri so najpogostejši elementi neverbalne komunikacije, je 28,57 % gluhih učencev odgovorilo, da so to gibi rok, 42,85 % je obkrožilo mimiko obraza, gibe telesa ni obkrožil nihče, po 14,29 % pa je obkrožilo komunikacijo z očmi in drugo.

Tabela 13: Najpogostejši elementi neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Gibi rok	28,57
Mimika obraza	42,85
Gibi telesa	0,00
Komunikacija z očmi	14,29
Drugo	14,29

Graf 12: Najpogostejši elementi neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

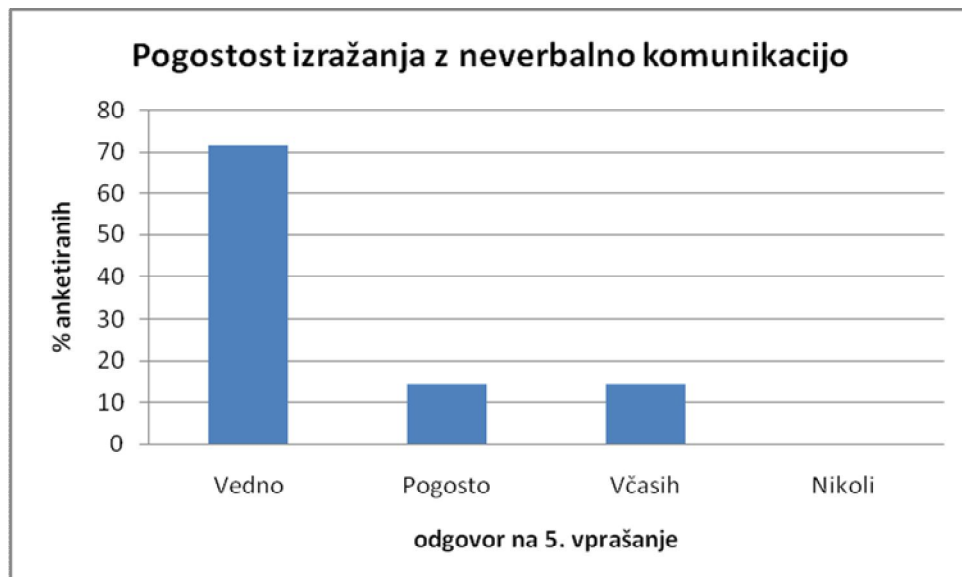

5. Pri vprašanju o pogostosti uporabe neverbalne komunikacije je 71,42 % gluhih učencev odgovorilo, da jo uporablja vedno, pogosto in včasih pa je obkrožilo po 14,29 % učencev. Visok odstotek 1. odgovora je razumljiv, saj poteka njihovo sporazumevanje z govornico rok.

Tabela 14: Pogostost izražanja z neverbalno komunikacijo – gluhi učenci.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Vedno	71,42
Pogosto	14,29
Včasih	14,29
Nikoli	0,00

Graf 13: Pogostost izražanja z neverbalno komunikacijo – gluhi učenci.

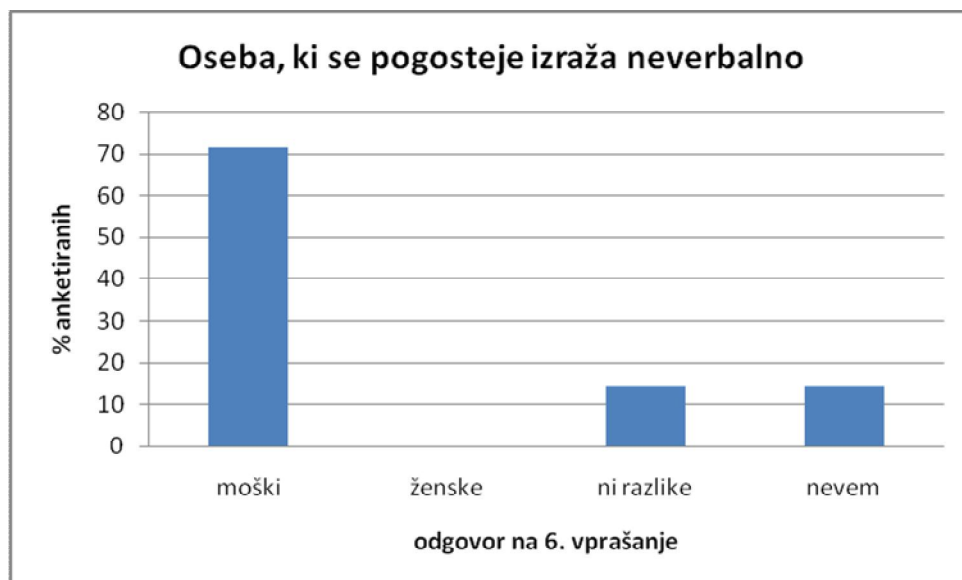

6. Osebe, ki se najpogosteje izražajo tudi neverbalno, pa so predstavljene sledeče: 71,42 % jih meni, da so to moški, nihče ni obkrožil odgovor ženske, da ni razlike med spoloma in odgovor ne vem pa je obkrožilo po 14,29 % učencev. Mogoče botruje odgovoru, ki kar v dobrih 70 % navaja moške, to, da je bilo med anketiranimi največ moških in 1 ženska.

Tabela 15: Oseba, ki se pogosteje izraža neverbalno – gluhi učenci.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Moški	71,42
Ženske	0,00
Ni razlike	14,29
Ne vem	14,29

Graf 14: Oseba, ki se pogosteje izraža neverbalno – gluhi učenci.

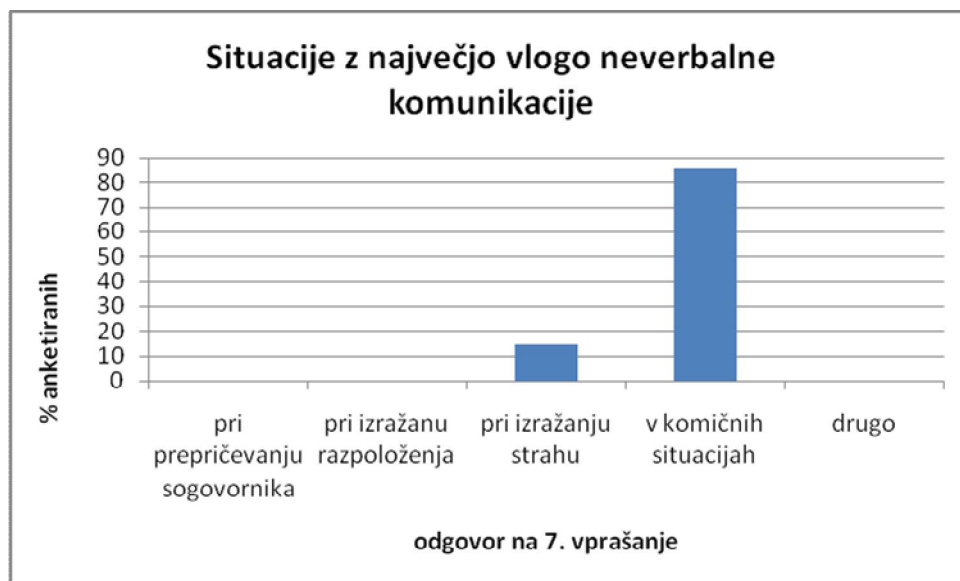

7. Učenci so pri vprašanju o najpomembnejši situaciji, kjer igra največjo vlogo neverbalna komunikacija, odgovorili sledeče: 85,71 % jih je odgovorilo, da je to v komičnih situacijah, 14,29 pa je odgovorilo pri izražanju strahu. Ta del najine hipoteze se ni potrdil, saj sva predvidevali, da bodo učenci največkrat obkrožili odgovor pri izražanju razpoloženja.

Tabela 16: Situacije z največjo vlogo neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Pri prepričevanju sogovornika	0,00
Pri izražanju razpoloženja	0,00
Pri izražanju strahu	14,29
V komičnih situacijah	85,71
Drugo	0,00

Graf 15: Situacije z največjo vlogo neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

8. Pri 8. vprašanju so gluhi učenci navedli, kako neverbalno zaznamujejo veselje, žalost, strah in jezo. 2 sta za veselje navedla nasmeh, ostali so pustili prazno, žalost je navedel le 1, in sicer z obrazom, polnim solza, strah in jezo pa so vsi pustili prazno.

9. Pri vprašanju, kako pogosto zaznajo neskladje med verbalno in neverbalno komunikacijo, je 57,14 % odgovorilo, da zelo pogosto, kar je razumljivo, saj je njihov čut za opazovanje neverbalne komunikacije še bolj izostren kot pri slišočih učencih. Odgovor pogosto je obkrožilo 28,57 % učencev, odgovor redko 14,29 % učencev, odgovor nikoli pa ni obkrožil nihče.

Tabela 17: Pogostost neskladja sporočilnosti verbalne in neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Zelo pogosto	57,14
Pogosto	28,57
Redko	14,29
Nikoli	0,00

Graf 16: Pogostost neskladja sporočilnosti verbalne in neverbalne komunikacije – gluhi učenci.

4.3 Predstavitev zapisov amaterskih gledaliških igralcev

Andreja Vodovnik:

Andreja Vodovnik je povedala, da ji je osebno neverbalna komunikacija zelo blizu, saj je to nekaj, s čimer se rodiš in je potrebno veliko dela, da se je priučiš. Dejala je, da je verbalno komunikacijo veliko lažje nadzorovati, medtem ko nam telo, mimika obraza, kretnje ... velikokrat govorijo povsem drugo zgodbo, tisto iskreno. Vodovnikova meni, da je zelo odprta oseba, rada govori, rada je v stiku z ljudmi in to jim ne kaže le z besedo, ampak tudi z nasmehom, dotikom. Neverbalna komunikacija ljudi, s katerimi je v dialogu, ji velikokrat pove več kot tisoč besed in kot pravi, je potrebno veliko empatije (tj. zmožnosti vživeti se v sočloveka), da jo prepoznaš pri sogovorniku in nanjo pravilno odreagiraš. Vodovnikova je mnenja, da se iskrenost ljudi skriva ravno v neverbalni komunikaciji.

Pravi, da je v gledališču neverbalna komunikacija veliko bolj poudarjena kot v zasebnem življenju. Vodovnikova je med drugim tudi prepričana, da je potencirana. Razlog za to je, da gre za igro, ki naj bi gledalca pripravila do tega, da se nanjo odzove in ji verjame z vsem svojim bitjem (zavedno in nezavedno). Gledališčniki s svojo neverbalno komunikacijo osmišljajo besede in jih tako približajo gledalcu.

Jože Krajnc:

Jože Krajnc je dejal, da je neverbalna komunikacija nepogrešljiv in zelo pomemben del gledališke odrske govornice oz. sporočanja in posredovanja gledaliških vsebin. To velja za vsako zvrst odrske ustvarjalnosti, še posebej pa seveda za tiste, ki temeljijo izključno na govornici telesa, kot na primer balet, pantomima, ples v različnih zvrsteh itd.

Povedal je, da tudi za klasično gledališko ustvarjanje velja, da je neverbalna komunikacija neločljiv in nepogrešljiv del verbalne komunikacije (govorjenja oz. podajanja besedila). Govornica telesa, obrazna mimika, gibi so namreč nepogrešljiva nadgradnja odrskega govora. Pojasnil je, da je zato sestavni del študija gledališke predstave ne samo učenje besedila in njegova ustrezna igralska interpretacija, temveč tudi besedilu, situaciji, liku primerna neverbalna komunikacija z občinstvom. Gledališke predstave bi bile brez teh veščin, ki jih morajo obvladati igralci, mnogo bolj dolgočasne, mnogo manj izpovedne in neučinkovite. Obe govornici – verbalna in neverbalna – se na odru nujno prepletata in ena brez druge pravzaprav ne moreta. Le s prepletenostjo obeh je dosežen temeljni namen vsake gledališke predstave: da sporočilo avtorja dramskega besedila na kar najustreznejši način prenese do gledalcev.

Krajnc je povedal, da morajo biti izrazi neverbalne komunikacije zaradi potrebnih poudarkov včasih še bolj izraziti, poudarjeni, tudi pretirani kot v vsakdanjem življenju. Le tako tisti, ki mu je sporočilo namenjeno, zazna to sporočilnost in komunikacija doseže svoj namen.

Nadalje je dejal, da je podoben pomen neverbalne komunikacije tudi v vsakdanjem življenju, kjer so sporočila prav tako mnogo bolj prepričljiva, kadar gre za kombinacijo obeh. Prepričan je, da gibi, mimika, kretnje, govornica telesa v vsakem primeru povedo veliko.

Marija Bole:

Marija Bole meni, da ljudje nebesedno govornico uporabljamo podzavestno in včasih tudi zavestno že od rojstva. Dejala je, da že pri dojenčku lahko ugotovimo zadovoljstvo ali

nelagodnost po izrazu na obrazu, po kriljenju z rokami, brcanju z nogami in kasneje, ko z iztegnjenimi rokami pove, da si želi varnega zavetja maminega naročja in crkljanja v njem.

Povedala je, da je v gledaliških predstavah kot igralka samo nekajkrat sodelovala. Čeprav amaterka v igranju, se je zavedala tudi pomena neverbalne komunikacije. Pod režiserjevim vodstvom je tudi s pomočjo mimike obraza in z gibi telesa skušala posredovati vsebino zgodbe in občutja osebe, ki jo je predstavljala. Pojasnila nam je, da ima sama beseda veliko moč in če jo bereš, si sam predstavljaš situacije in občutja v zgodbi. Če pa hočeš vsebino posredovati drugim ljudem, moraš za prepričljivost uporabiti tudi govorico telesa, mimiko, ples ... Z nasmehom namreč poveš, da si vesel, z jokom, da si žalosten, s skomigom ramen: »Kaj me briga.«, s hitrim dihanjem strah, z odprtimi usti osuplost itd. Mnenje Boletove je, da v vsakdanjem življenju uporabljamo to največkrat podzavestno, medtem ko gledališki, filmski, glasbeni, plesni in drugi umetniki znajo to narediti zavestno. Boljši kot so, bolj so prepričljivi in vzbujajo v gledalcu iste misli, kot so jih imeli avtorji predvajanega dela.

Marija Bole je opravljala tudi poklic učiteljice, zato ji je bila neverbalna komunikacija stalna spremljevalka pri izvajanju pedagoškega dela.

Mija Žerjav:

Mija Žerjav pravi, da iz okolja sprejemamo različne informacije in se nanje tudi odzivamo. Dejala je, da gre za dvosmerni tok sporočil med ljudmi. Neverbalna govorica je po njenem prepričanju govorica celega telesa, uporabljamo pa jo v vsakdanjem življenju, ko govor podkrepimo z govorico telesa – z rokami, očmi, nasmehom, s prikimavanjem, z grimasami, dotikom ... Tako z govorico telesa pokažemo jezo, žalost, veselje, navdušenje, brezbržnost, napetost, strah, stisko, nejevoljo, utrujenost, naveličanost ... Žerjavova meni, da na sogovornike prenašamo svojo pozitivnost, lahko pa tudi negativnost.

Poudarila je tudi, da je pri nekaterih poklicih neverbalna komunikacija še posebej pomembna, kajti vzgojitelji, učitelji, predavatelji morajo pritegniti pozornost svojih učencev oz. poslušalcev ne samo z vsebinami predavanja, temveč tudi z gibom telesa, s kretnjami, z očmi, nasmehom, barvo glasu, mimiko obraza, skratka s svojim nastopom.

Žerjavova meni, da si gledališča brez neverbalne komunikacije ne moremo predstavljati (več kot 50 %), saj obstaja v gledališču govorica telesa med samimi igralci in na drugi strani gledalci v dvorani. Namreč igralec svoje besedilo podkrepi z mimiko, gibom, se odziva na soigralca. Igralci morajo publiki pričarati vsa čustva – žalost, ljubezen, naklonjenost, veselje ... In publika se odziva s ploskanjem, smehom, z zadovoljstvom ...

Zvonka Peršič, Lija Modrijan:

Zvonka Peršič in Lija Modrijan menita, da vsak človek v življenju neverbalno komunicira hote ali nehote. Pojasnili sta, da je neverbalno komuniciranje igra telesa: govorimo z obrazom, očmi, rokami, dotikom, držo telesa, izgledom, pri tem pa koristimo osebni prostor. Tako Peršičeva kot Modrijanova sta prepričani, da je najbolj viden izraz na obrazu človeka žalost, veselje, jeza, strah, sreča, presenečenje.

Povedali sta tudi, da je v gledališču neverbalne komunikacije kar 60 %, čeprav ljudje mislijo, da je najpomembnejše besedilo. Zgodba, ki se odvija na odru, se mora namreč odražati ob

vsakem gibu, premiku igralca. Ta mora vsakokrat s premiki, z izrazi na obrazu spremljati soigralca, ga poslušati in se odzivati. Vsak igralec, ki zna z vsebino svojega besedila in besedilom soigralca ponazoriti z izraznostjo obraza oz. telesa, je dober. Peršičeva in Modrijanova sta mnenja, da je najtežje igrati vlogo brez besedila in nadomestiti manjkajoče besedilo z ustrezno neverbalno komunikacijo.

Med drugim sta poudarili, da imajo nebesedne komunikacije tudi širši pomen, saj presegajo kulturne meje oz. tujejezična področja.

Rok Drev:

Rok Drev meni, da je na delovnem mestu neverbalna komunikacija prisotna mnogo bolj, kot se verjetno zavedamo. Sam ima kot vodja ogromno stikov z ljudmi, zato poizkuša poleg verbalne uspešno izrabljati tudi neverbalno komunikacijo. Drev meni, da na ta način lažje in hitreje pridobi informacijo o določenem problemu ali razreši določen spor.

Drev tudi pravi, da se je pri igri potrebno osredotočiti na lik, ki ga igraš. To pomeni, da veseljak, ki je ponavadi pozitivna oseba v zgodbi, razširja roke, se glasno smeji, kaže dobro voljo, je sproščen, pokončen ...

Prepričan pa je, da je nasprotno z liki negativcev, ki že s samo pojavo gledalcem pokažejo, da predstavljajo nekaj slabega, negativnega. Sam je večkrat nastopal v takšni vlogi, ki pa jo vedno želel prikazati kot tragikomično, kot neverbalno komunikacijo je uporabil mrk in čemeran izraz na obrazu, škodoželjno in pritlehno smejanje, upognjen hrbet ..., pa vendar na koncu zgodbe prikazal tudi dobro stran lika v smehu nad lastnimi napakami, spoznanju krivde, odprtosti k ljudem (razširitev rok, nasmeh) ...

Jana Lukek:

Jana Lukek je dejala, da v gledališki skupini pomeni neverbalna komunikacija pomoč pri učenju, študiju in postavitvi nove igre na oder.

Pravi, da režiser z neverbalno komunikacijo še bolj nazorno pokaže, kaj želi od določenega lika.

Lukekova je pojasnila, da si med soigralci z neverbalno komunikacijo pomagajo pri opozorilih, kdaj kdo vstopa v igro, pri pohvali za dobro/slabo odigran prizor ...

Nadalje pravi, da je sam lik z neverbalno komunikacijo zaokrožena celota: igra in tekst lika. »Z gestikuliranjem, grimasami, s pantomimo dosežemo popolnost lika.

Druženje nam omogoča, da znamo posredovano neverbalno sporočilo tudi razumeti.

V vsakdanjem življenju ga največkrat uporabljamo kot pomoč pri poudarku pomembnosti govornega sporočila (kriljenje z rokami, privzdignjene obrvi, pomežik ...).

Trenutno se neverbalno (s kazanjem s prstom na predmet) pogovarjam tudi z ljudmi, katerih jezik ne govorim. Razumejo, kaj želim in mi prav tako neverbalno z gesto »za pitje« pokažejo, za kaj se uporablja. Nikoli prej se nismo videli. Ne moremo se sporazumeti govorno. V pomoč nam je neverbalna komunikacija.«

4.3.1 Povzetek mnenj gledališčnikov

V kvalitativnem delu analize o neverbalni komunikaciji je sodelovalo 8 nekdanjih oz. sedanjih članov šmarškega Gledališča Pod kozolcem. Iz njihovih zapisov je mogoče razbrati, da pojem neverbalne komunikacije zelo dobro poznajo, prav tako posamezne elemente neverbalne komunikacije, kot so gibi telesa, mimika obraza in oči ... Z neverbalno komunikacijo izražajo svoje lastno razpoloženje ali pa na tak način predstavljajo like na odru. V gledališču neverbalna komunikacija igra zelo pomembno vlogo, saj poteka tako med igralci kot med igralci in občinstvom, gre za nepogrešljivi preplet verbalne in neverbalne sporočilnosti. Brez neverbalnih elementov gledališče ne obstaja oz. bi bile igre neizpovedne in neučinkovite. V vsakdanjem življenju se prav tako kot na odru nujno prepletata besedna in nebesedna komunikacija, kamor se uvršča tudi ton, barva glasu, zvokov, ki tvorijo celovito podobo sporočilnosti. V gledališču so igralcem pri prepričljivosti posamezne vloge v pomoč tudi različni rekviziti, občinstvo pa se odziva s smehom, z jokom, navdušenjem ipd. Neverbalna komunikacija, ki je zavedna ali podzavestna, vpliva tudi na boljšo prepričljivost nekega sporočila, saj intenzivira njegov pomen. Tako lahko potrdiva hipotezo v delu, ki pravi, da gledališki igralci zelo dobro poznajo pojem neverbalne komunikacije.

4.4 Predstavitev intervjujev šolskih svetovalnih delavk

Zaradi večje preglednosti sva intervjuje šolskih svetovalnih delavk združili v en intervju, ki ga predstavlja v nadaljevanju.

SPOŠTOVANI!

Sva Ana Miklavžina in Ana Ocepek, učenki 8. b razreda OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki. V letošnjem šolskem letu v okvirju Gibanja mladih raziskovalcev za razvoj Šaleške doline pod vodstvom mentorice mag. Petre Vnuk, prof. slovenščine, raziskujeva neverbalno komunikacijo v vsakdanjem življenju. Prosiva vas, da nama kot šolska svetovalna delavka odgovorite na spodnja vprašanja o tem, kako vaše poznavanje omenjene teme vpliva na pogled neverbalne komunikacije v vašem vsakdanjem življenju, ali zaradi tega lažje prepoznate elemente sporočilnosti neverbalne komunikacije ipd. Za vašo pomoč pri najini raziskovalni nalogi se vam že vnaprej najlepše zahvaljujema.

1. Katero fakulteto oz. smer ste v času študija obiskovali?

Irena Sobočan: Fakulteto za socialno delo

Milena Cetina: Filozofsko fakulteto – smer psihologija.

Tanja Naveršnik: Pedagoško fakulteto v Ljubljani, smer socialna pedagogika.

Martina Valant: Pedagoška in Teološka fakulteta v Mariboru, smer pedagogika in teologija.

Tina Pisar: Obiskovala sem Filozofsko fakulteto v Mariboru, smer geografija in pedagogika.

Liljana Čužić: Na prvi stopnji – spec. pedagogiko. Na fakulteti – socialno pedagogiko (študij ob delu).

2. Ali ste v času študija posvečali veliko pozornosti neverbalni komunikaciji? Se vam je zdelo to dovolj?

Irena Sobočan: V času študija smo pri psihologiji pri vajah opazovali neverbalno komunikacijo, jo prepoznavali. Rekla bi lahko, da smo se je dotaknili. Težko rečem, ali je bilo dovolj ali ne, kajti od časa mojega študija je že preteklo veliko (20) let, dobila pa sem podlago, da sem lahko raziskovala področje neverbalne komunikacije.

Milena Cetina: Ne, nismo posvečali dovolj pozornosti neverbalni komunikaciji. Takrat (pred 25 leti) se o tem še ni veliko govorilo. Ko sem prišla v službo, sem ugotovila, da mi je to področje manj poznano, saj je pri učencih z motnjo v duševnem razvoju tovrstna komunikacija zelo pomembna. V naši šoli imamo kar nekaj učencev, ki znajo dobro »brati« neverbalno komunikacijo. Po izrazu na obrazu znajo presoditi, kako se počutimo, čeprav včasih skušamo svoje počutje skriti.

Tanja Naveršnik: V okviru študija smo imeli pri več predmetih s področja psihologije predavanja na to temo in tudi na vajah smo posvečali neverbalni komunikaciji kar nekaj pozornosti. Težko je reči, koliko je dovolj, vedno se je mogoče naučiti še več, ampak neka osnovna znanja smo zagotovo dobili.

Martina Valant: Žal v času študija ne, sem pa več o njej izvedela; prebrala po študiju.

Tina Pisar: V času študija neverbalni komunikaciji nismo posvečali neke posebne pozornosti. Mogoče predvsem zaradi tega, ker se niti nismo zavedali njenega pomena in pomembnosti. Smo jo pa omenili tekom predavanj.

Liljana Čužić: V času rednega študija neverbalni komunikaciji nismo posvečali velikega pomena. Kasneje sem pri študiju ob delu (socialna pedagogika) šele pravzaprav pričela spoznavati izjemen pomen neverbalne komunikacije. Študij vključuje veliko tehnik prepoznavanja neverbalne komunikacije preko interaktivnih vaj, katerih velik del zajema prav neverbalna komunikacija.

3. Ste se o obravnavani tematiki še kje izobraževali? Bi si v prihodnje želeli to znanje še obogatiti?

Irena Sobočan: Neverbalna komunikacija je omenjena na marsikaterem seminarju, nikoli pa še nisem bila na izobraževanju, ki bi bil posvečen izključno neverbalni komunikaciji. Prav gotovo bi bilo dobrodošlo, da bi si znanje še obogatila.

Milena Cetina: Nisem obiskovala nobenega seminarja prav o neverbalni komunikaciji, sem pa slišala nekaj o tem na kakšnih drugih seminarjih in prebrala nekaj literature s tega področja. V šoli veliko uporabljamo kot podporo ali nadomestilo verbalni komunikaciji slikovno gradivo. Zadnje čase imamo vedno več otrok z motnjo avtističnega spektra, kjer je eno od učnih področij prav prepoznavanje neverbalne komunikacije. Uporabljamo razne izraze obraza, ki jih mora otrok prepoznati, narisati tovrstne izraze v določeno situacijo ali jih na svojem obrazu ponazoriti. To znanje bi v bodoče gotovo še želela nadgraditi, posebej za področje otrok z motnjo v duševnem razvoju.

Tanja Naveršnik: Po končanem študiju si sicer nisem izbirala seminarjev konkretno s področja neverbalne komunikacije, sem pa o tem brala v okviru širše teme o komunikaciji nasploh.

To področje mi je zanimivo in vsekakor bi si želela še nadgraditi znanje.

Martina Valant: Na seminarjih. Da, vsekakor.

Tina Pisar: Znanje o neverbalni komunikaciji bom kmalu nadgradila, saj pričujem na Mocisu (Center za izobraževanje odraslih) s predavanjem predmeta »Komunikacijske veščine«. V okviru tega predmeta bom med drugim predavala tudi o neverbalni komunikaciji.

Vsekakor bi nam svetovalnim delavcem kakršnokoli predavanje o tej temi le koristilo.

Liljana Čužić: Neverbalno komunikacijo pravzaprav zajema skorajda vsak seminar, ki sem se ga udeležila. V času izrednega študija smo del enotedenskega seminarja na Pohorju posvetili neverbalni komunikaciji, v času moje zaposlitve na Centru za socialno delo smo prav tako na Bledu posvetili dovršen del enotedenskega izobraževanja neverbalni komunikaciji, prav tako smo v Piranu v okviru izobraževanja »interaktivne – socialne vaje« spoznavali pomen neverbalne komunikacije, prav tako smo se s kolegicami kar nekaj časa redno udeleževale supervizijskih skupin v Svetovalnem centru v Mariboru. Ja, imam srečo, da sem že v tistih letih, ko sem imela priložnost spoznati tehnike in pomen neverbalne komunikacije preko izrednih predavateljev (Aco Prosnik, Alenka Kobolt, Tomaž Vec).

4. Kakšen pomen in vlogo pripisujete neverbalni komunikaciji v vsakdanjem življenju?

Irena Sobočan: Neverbalno komunikacijo spremljam v vsakem pogovoru s človekom, saj opazujem obraz, oči, roke. Mislim, da hitro zaznam neskladje med govorno besedo in telesnim izražanjem. Torej je zame neverbalna komunikacija pomembna, saj človeka dojemam bolj celostno, če sem pozorna na verbalno in neverbalno komunikacijo.

Milena Cetina: Vrednost neverbalne komunikacije se pokaže takrat, ko je posameznik ne zmore dovolj dobro »prebrati« ali pokazati (npr. otroci s spektroatistično motnjo). Človek si ne bi mislil, da je to takšen velik primanjkljaj. Drugače se nam zdi, da verbalna in neverbalna komunikacija stopata z roko v roki in sta sami po sebi umevni. Tisti, ki ne zna ali zmore prebrati neverbalne komunikacije, ima resne težave v medvrstniških odnosih. Nastopijo nesporazumi, konflikti, včasih tudi pretepi. Se je pa tega izredno težko naučiti. Menim, da ima neverbalna komunikacija največjo vrednost ob prvem stiku s človekom.

Tanja Naveršnik: Neverbalna komunikacija ima v vsakdanjem življenju velik pomen, saj je celo močnejše sredstvo sporočanja od verbalne komunikacije. Naši neverbalni izrazi so bolj neposredni in zato še bolj odprto sporočajo o vsebini, ki jo želimo posredovati in tudi o nas – sporočevalcih. S prvinami neverbalne komunikacije (z nasmehom, očesnim stikom, gibi glave, držo ...) lahko vplivamo na našega sogovornika in s tem povzročimo, da bo bolj ali manj naklonjen temu, kar mu želimo predstaviti z besedami.

V odnosu med starši in otroki ali med učitelji in učenci se velikokrat pokaže, da otroci oz. učenci odreagirajo na to, kar odrasli sporočajo z neverbalno komunikacijo in ne na to, kar govorijo, kadar verbalna in neverbalna komunikacija odraslih nista usklajeni. Zato je pri ustvarjanju avtoritete zelo pomembno, da dejansko z vsem bitjem sporočamo isto.

Prav tako lahko otrok oz. učenec nekaj sporoča z besedami, njegova drža in obrazna mimika pa povesta nekaj povsem drugega, zato je pomembno, da smo odrasli pri pogovoru z otroki osredotočeni tudi na neverbalno komunikacijo. Tako lahko zaznamo stisko, strah, neugodje v neki situaciji in pravočasno priskočimo na pomoč, lahko pa tudi odkrijemo laž ali iskanje najlažje poti.

Martina Valant: Izredno velik pomen! Ko gledam svojega 9-mesečnega otroka ki še ne zna govoriti pa mi z obrazom, z očmi, s kretnjami pove zelo veliko.

Ko opazujem ljudi v komunikaciji, velikokrat opazim da se sami v veliki meri ne zavedajo kako močan ali podkrepjen je njihov nastop do sočloveka z samo govorico telesa.

Tina Pisar: Neverbalna komunikacija je zelo pomembna in je nepogrešljiv del našega komuniciranja z drugimi. Z učenci se večkrat pogovarjamo tudi neverbalno. Učenci ta neverbalna sporočila dobro zaznavajo in so na njih zelo občutljivi.

Liljana Čužić: Neverbalni komunikaciji v vsakdanjem življenju pripisujem izjemno vlogo. V mnogih primerih, ko vstopamo v kakršnekoli medosebne odnose, se mi nemalokrat zdi celo pomembnejša od »govorjenja«.

5. Katere elemente neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju največkrat prepoznate? Lahko potegnete vzporednico z vašim poklicnim življenjem?

Irena Sobočan: V vsakdanjem življenju prepoznavam: obrazno mimiko, gestikulacijo (predvsem kretnje rok), glas, telesno govorico. Omenjene elemente prepoznavam v poklicnem in v vsakdanjem življenju.

Milena Cetina: Največkrat prepoznavam izraz na obrazu, višino glasu in emociionalni ton ter posameznikov pogled. Verjetno zato, ker se na te elemente neverbalne komunikacije tudi najbolj usmerjam v službi.

Tanja Naveršnik: Nekaj sem o tem napisala že pri prejšnjem vprašanju. Veliko pove človekova (odprta ali zaprta) drža, očesni stik, gibanje glave, dotiki, višina in barva glasu ...). To so elementi, ki mi veliko povedo v pogovorih z učenci, v bistvu povedo več kot besede.

Martina Valant: Obrazno govorico ter govorico s celim telesom. Da, zelo lepo lahko potegnem vzporednico. Delo z otroki, s starši in z učitelji vsebuje veliko srečanja z

neverbalno komunikacijo, zato se mi zdi še bolj pomembno, da jo svetovalni delavci znamo prepoznati ter razbrati.

Tina Pisar: Največkrat se srečujemo z vedenjem telesa (drža, gibi telesa), mimiko, očesnim stikom, govorom (hitrost govora, barva in jakost glasu ...) in gestikulacijo (govorico rok, kretenj). Pomembno je tudi vedenje v prostoru (intimni, osebni, družbeni).

Liljana Čužić: S pomočjo poznavanja in prepoznavanja neverbalne komunikacije smo lahko seveda predvsem v svetovalnem delu uspešnejši. Predvsem nam koristi pri prepoznavanju čustvenih stisk pri otroku, sodelavcu ... Pomaga nam pri asertivnosti, tolerantnejšemu odnosu do otrok, sodelavcev, prav tako je koristen pripomoček pri delu v razredu: vaje neverbalne komunikacije, ki lahko imajo tako čisto sprostitelne učineke, lahko pa nam služijo seveda tudi kot pripomoček za spoznavanje otrok (seveda, če jih znamo pravilno uporabljati). Tudi v zasebnem življenju je neverbalna komunikacija še kako pomembna (povečuje senzibilnost, razumevanje vedenja družinskih članov in njihovih stisk).

6. Ali vam je študij omenjenih vsebin pripomogel tudi k temu, da v vsakdanjem življenju lažje prepoznate sporočilo neverbalne komunikacije pri posameznikih?

Irena Sobočan: Prav gotovo mi je pomagal; mislim pa, da je še na mestu moja osebna naravnost oz. moje zaznavanje in občutljivost na neverbalno govorico. Eni ljudje to preprosto imamo v sebi.

Milena Cetina: Morda v nekaterih situacijah, v nekaterih tudi ne. Dogaja se mi, da sem v službi že poklicno bolj usmerjena v sporočila neverbalne komunikacije, v vsakdanjem življenju pa sem manj pozorna na to, razen pri nastopih politikov, ki jih rada ocenjujem z vidika neverbalne komunikacije

Tanja Naveršnik: Študij mi je vsekakor dal neko teoretično osnovo s tega področja, menim pa, da so tu še posebej pomembne izkušnje. Če komuniciranje z ljudmi predstavlja pomemben del tvojega poklica, postaneš zelo tankočuten pri prepoznavanju neverbalnih sporočil, ki pa jih je včasih kar težko ubesediti.

Martina Valant: Da.

Tina Pisar: Ne. Mislim, da je naš sistem popolnoma zgrešen. Učimo se stvari, ki nam potem pri delu ne koristijo kaj dosti. Lastna samoiniciativa, lastne izkušnje so tiste, ki nam pomagajo krepiti vsa ta področja dela.

Liljana Čužić: Seveda.

7. Vas je kdaj neverbalno sporočilo posameznika ali skupine v vsakdanjem življenju presenetilo v smislu, da ni izražalo tistega, kar vam je sogovornik ali skupina sporočal/a z besedami? Čemu to pripisujete?

Irena Sobočan: Seveda me je. Neskladje med verbalno in neverbalno komunikacijo se lahko zgodi iz zadrege, strahu, namernega prikrivanja resnice sogovornika.

Milena Cetina: Ja, to sem opazila pri kakšnih politikih. To pripisujem temu, da si ti ljudje gradijo neko zunanjo podobo, ki bi jim naj pomagala doseči večji uspeh na volitvah. Preslepijo lahko druge, samega sebe pa ne in svojih neverbalnih sporočil.

Tanja Naveršnik: To se dogaja pogosto. Včasih želimo ljudje napraviti dober vtis, včasih se nam kaj ne da oz. moramo opraviti tudi kaj, kar nam ni v veselje; včasih želimo prikriti resnico... V vseh navedenih in še mnogih drugih situacijah nas neverbalna komunikacija izda.

Martina Valant: Da, tudi to se mi je že zgodilo. To pripisujem dobremu poznavanju in znanju o uporabi neverbalne komunikacije ter skupaj s tem tudi dobri retoriki.

Tina Pisar: Učenci nas večkrat presenetijo. Tako v pozitivnem kot negativnem smislu. Konkretnega primera se trenutno ne spomnim.

Liljana Čužić: Mnogokrat. Morda dejstvo, da imamo ljudje občutek, da se da z verbalno komunikacijo prikriti tisto, kar mislimo, kar obstaja nekje globoko v nas, morda želimo biti »pametni za vsako ceno« ...

8. Se vam zdi, da so neverbalni gibi podedovani, prirejeni, pridobljeni? Se jih da naučiti?

Irena Sobočan: Neverbalno izražanje je spontano in nenadzorovano, se ga pa da naučiti in kontrolirati v nekaterih situacijah (barva glasu, ritem govorjenja, očesni kontakt, gestikuliranje ...).

Milena Cetina: O tem pa nisem nikoli razmišljala. Psihologi imamo pač neko stališče, da je pri človeku tretjina dednost, tretjina okolje in tretjina samoaktivnost. Morda velja to tudi za neverbalno komunikacijo. Drugače poznam iz svojega okolja kar nekaj mam in hčera, ki imajo zelo podobno barvo glasu in hojo po cesti. Človek takoj ve, da so iz iste družine. Ne vem pa, ali se to lahko posplošuje.

Tanja Naveršnik: Neverbalna komunikacija je sama po sebi bolj pristna, bolj neposredna kot verbalna, lahko pa se jo v veliki meri naučimo obvladati predvsem v pozitivnem smislu – da nam je v pomoč pri komuniciranju in ne v oviro. Lahko se priučimo odprte drža, kontroliranih gibov glave, ustrezne dolžine očesnega stika itd. Marsičesa se lahko priučimo.

Martina Valant: Verjamem, da so pridobljeni v smislu, če otrok odrašča v družini najmanj 18 let in je vseskozi v domačem okolju z določeno neverbalno komunikacijo, bo slednja prešla v njegovo podzavest ter se bo tako tudi sam obnašal, sporočal.

Verjamem, da se jo da naučiti (v mislih imam velike retorike) z željo po osebni rasti, izgrajevanju samega sebe v odnosu do drugih ljudi.

Tina Pisar: Neverbalni gibi so deloma podedovani, deloma prirejeni in deloma pridobljeni. Nekaj gibov se da naučiti, določenih pa tudi ne.

Najpomembneje se mi zdi predvsem to, da je neverbalna komunikacija odkrita, spontana in ne zaigrana.

Liljana Čužić: Menim, da se nekaterih gibov in mnogih tehnik neverbalnega izražanja seveda da naučiti, vendar ne vem, če je to »tisti pravo«. Iz mojega razmišljanja torej izhajajo, da je nekaj elementov neverbalnega funkcioniranja zagotovo tudi prirojenih.

9. Kaj bi nama v povezavi z neverbalno komunikacijo sporočili? Misel, ki se vam ob tem intervjuju poraja ...

Irena Sobočan: Izbrali sta si zanimivo temo za raziskovalno nalogo – naj vama vse, kar bosta na novo spoznali, pomaga, da bo vajino življenje bogatejše in odnosi z ljudmi polnejši.

Milena Cetina: Izbrali sta si zelo zanimivo temo. Zanimivo bi bilo raziskati, kako avtiste učiti neverbalne komunikacije (pravilnega sporočanja, predvsem pa pravilnega »branja« tovrstne komunikacije). To področje je še dokaj nepoznano. Želim vama veliko uspeha pri izdelavi raziskovalne naloge.

Tanja Naveršnik: Mnogi pregovori govorijo o tem, kako pomembna je neverbalna komunikacija, med drugim tudi misel, da so oči ogledalo naše duše in da kdor molči, devetim odgovori, in še bi se jih našlo. Naj nam bo neverbalna komunikacija v pomoč in ne v oviro pri našem sporazumevanju z ljudmi!

Martina Valant: Prva misel, ki me je prešinila, je ta, da bi lahko na fakulteti ali pa morda že v srednjih šolah dijakom povedali več o tem (zdi se mi zelo uporabno in osnovno znanje, katerega bi šola lahko / morala dati v redni program in ne samo kot krožek)

Tina Pisar: /

Liljana Čužić: Da sta se lotili zelo pomembne, vendar v raziskovalne namene težke naloge. BRAVO!

HVALA ZA VAŠE ODGOVORE!

Ana Miklavžina in Ana Ocepek

4.4.1 Povzetek mnenj šolskih svetovalnih delavk

V najino raziskavo sva vključili tudi intervjuje 6-ih šolskih svetovalnih delavk. Prosili sva jih, naj odgovorijo na vprašanja o tem, kako njihovo poznavanje obravnavane teme vpliva na pogled neverbalne komunikacije v njihovem vsakdanjem življenju in ali zaradi tega lažje prepoznavajo elemente sporočilnosti neverbalne komunikacije. Večina jih je odgovorila, da so v času študija obravnavali tudi neverbalno komunikacijo, vendar ne v velikem obsegu. Se jim pa zdi to področje kar pomembno in zanimivo. Na njihovo poznavanje obravnavane problematike je vplivala tudi narava njihovega dela, saj se v praksi srečujejo s številnimi elementi neverbalne komunikacije, in sicer v pogovoru z učenci in drugimi ipd., kar seveda vpliva na njihovo občutljivost tudi za izražene znake te vrste v vsakdanjem življenju. Tako večinoma prepoznavajo tudi neskladje med verbalno in neverbalno komunikacijo sogovorca, in sicer v različnih situacijah, bi pa o tej tematiki želele še izpopolniti svoje znanje, ki jo ponujajo različni seminarji in tudi kar nekaj strokovne literature, ki jo je mogoče uporabiti v poklicnem ter vsakdanjem življenju.

4.5 Predstavitev zapisov književnikov

Aksinja Kermauner:

Aksinja Kermauner pravi, da je težko na splošno pisati o tem, kakšen delež namenja neverbalni komunikaciji v svojih knjigah, ker je nabor njenih del zelo različen. Pri delih za otroke gradi bolj na dobesednem govoru, pri romanih za mladostnike pa opisuje tudi neverbalno komunikacijo (razen pri tistih, kjer je prvoosebni pripovedovalec slep ali visoko slaboviden (Berenikini kodri, Tema ni en črn plašč, In zmaj je pojedel sonce)). V teh romanih gradi bolj na zvokih in vonjih. Vsekakor je opis neverbalne komunikacije, naj je to vid, sluh ali voh, po njenem mnenju zelo pomemben.

Aleksandra Kocmut:

Aleksandra Kocmut pravi, da je v poeziji nasploh in tudi v njeni poeziji neverbalno sporočilo marsikdaj temelj pripovedi; dejanski dialogi so v poeziji redkejši, ker poezija praviloma gradi na vzdušju, na tem, da si bralec iz zapsanega ustvari povsem svojo sliko, ki je lahko zelo drugačna od tega, kar je »pesnik želel povedati«, s čimer pa ni nič narobe. Prav opis neverbalne komunikacije je – v nasprotju z verbalno – tisti, ki v poeziji odpira široko polje interpretacije, podprto s pesniškimi sredstvi, s katerimi lahko taki opisi postanejo prav abstraktni in večpomenski (npr. »oči vržeš skozi okno«, »zložim se v origami«, »oči prebijejo oklep«). Tudi v prozi Aleksandra Kocmut uporablja opise neverbalne komunikacije (vzdih, tak in tak pogled, odmik, stisk roke itd.), vendar v manjši meri. Prozo razume kot prostor, ki je lahko bolj direkten, njena proza ne temelji toliko na atmosferi kot na samem dogajanju. Opise neverbalne komunikacije pogosto doda v spremne stavke dialogov (je zapihala, se je sklonil k njej, je skomignil itd.), samim pa ne namenja veliko prostora.

Andrej Rozman:

Andrej Rozman pravi, da je lahko pisati dialoge, težje je opisati neverbalno komunikacijo med osebami.

Janja Vidmar:

Janja Vidmar pravi, da igra neverbalna komunikacija v njenih socialno-psiholoških romanih (tudi v žanrskih besedilih, vendar ne v tolikšni meri) izrazito vlogo, saj izhaja iz prvin modernega romana, torej iz notranjega monologa, toka zavesti itd., iz česar sledi, da je največkrat junakova notranja zgodba nosilka fabule. Junaki v njenih delih v dramatičnih pasusih komunicirajo predvsem neverbalno, saj znajo dialogi tozadevno razbarvati intenzivnost trenutka. Dober primer neverbalne komunikacije v njenih delih sta romana Angie in Pleme.

Maja Stržinar:

Maja Stržinar pove, da so bile njene knjige Moje pravljice najprej izvajane kot pravljичne predstave z lutkami, ki jih je tudi sama izdelala. Lutke, katerih fotografije ilustrirajo knjige, v predstavah nastopajo kot igralci, le da jim Stržinarjeva kot animator posodi glas. Neverbalna komunikacija je ob animaciji lutk v njihovi komunikaciji s publiko bolj prisotna v živih

predstavah kot v knjigah. Pri animaciji lutk je zlasti pomembna usklajenost verbalne in neverbalne komunikacije nje kot izvajalke, animatorke z lutko in preko nje z gledalci. V tej povezanosti je izrazna moč njenih predstav, saj je prav zaradi avtorstva predstava energetsko usklajena in čas ob spremljanju zato hitro mineva. Kadar je v predstave vključenih več avtorjev, se dimenzija časa razbije ...

Med književnimi deli je med neverbalnimi prvinami najbolj očitna rima. Razvila se je spontano skozi pripovedovanje kot tekoča rima (okoren je njegov korak, če bi srečali ga ...). Rime se pojavljajo brez stalnega vzorca, torej bi jih označili kot zapletene. Najbolj poetična pravljica je Povodni mož in Makov škrat. Posnemovalnih besed šumov, ki jih proizvede človek, žival ali naprava, v pravljicah ne uporablja.

Marko Kravos:

Marko Kravos pravi, da se zanj kot pesnika neverbalna komunikacija zastavlja tudi v tem, da skrbi za sozvočja – rime, melodične vezave, ki omogočijo cepljenje pomenov z ene besede na drugo, njihovo križanje v novih pomenskih vlogah. Ali – ko uporabi premolk (grafično vzeto belino – včasih je to prevoj v novo vrstico, kitico, zamik v verzem redu; včasih ima to funkcijo tudi klasični grafem za ločilo), ki naj bi kot resonančna votlina pomensko poudaril kako sporočilo.

V Kravosovih besedilih za otroke in mladino je morda to izraženo v napeljevanju pozornosti mladega bralca na šume ali na sredstva, ki nam pričarajo zvoke in glasove ter s tem opozarjajo na svoj obstoj; da smo jim dolžni pozornost, čeprav ne sodijo v naš svet. Tako vlogo ima npr. Veter v zgodbici Veverica in veter (Ko je zemlja še rasla, Ts, 1992); v isti knjigi se tudi ježki – v Zgodovini ježev - med sabo »špikajo« vsak v svojem samoglasniškem jeziku. Tako tudi burja v zgodbi Čemu je burja na svetu (Male zgodbe iz velikega življenja Bineta Brvinca, Lj., 1994). Sapa na gorskem grebenu pomaga celo pesnikovemu junaku Karmanu pri reševanju nalog, ki mu jih je zastavil gorski kralj Zlatorog – omogoča namreč, da grad, ki ga je zgradil, poje in gode ... (Zlati rog, Čedad, 2002). V svojih Kratkih časih – Trst iz žabje perspektive (Lj., 1999) opisuje doživljanje sveta, komuniciranje v prvi fazi življenja, od dojenčka do vrtičkarja. Tako opozarja tudi na manj zavestno komuniciranje ljudi s pomočjo vonjev, vonjav in smradov. Temu primarnemu čutilu in zaznavanju sveta, celo lastnemu sporočanju preko njega, posveča črtici Freškin ter Bolečina in duh. Zdi se mu, da zelo pristržno, duhovito in stvarno popisujeta, kako tudi brez besed človek zaznava svojo okolico in njene »namene«, in se na te izzive odziva. Črtico Freškin je malenkost predelano objavil še v knjigi Trst v žepu (Lj., 2006). Pravijo, da ima pesnik v svojem leposlovnem delu kar nekaj čutnosti, tudi zaznav okusa, tipnih občutkov in kar je še takega. V časih, ko je beseda vprežena v gostobesedna besedičenja, napeljuje pozornost tudi na druge čute in načine, na druga sredstva, ki nam omogočajo pristni stik lastnega jaza z duhovnim in stvarnim svetom, ki nas obdaja. In s tem obuja v nas veselje do življenja, osvobaja nas spon brezdušnih predpisov in marketinških narekov, navaja na spoštovanje raznolikosti življenjskih pojavov.

Mojiceja Podgoršek:

Mojiceja Podgoršek pravi, da je neverbalna komunikacija v ilustriranih knjigah za otroke nepogrešljiva. Otrok skozi besedilo, še bolj pa skozi ilustracijo, prepozna in izraža svoje občutke – žalost, veselje, dvom, jezo, obžalovanje, presenečenje ... Besedilo z opisom neverbalne komunikacije je prvi napotek ilustratorju, da kredibilno opravi svoje delo in s

svojim prispevkom obogati besedilo tako, da z neverbalno komunikacijo v sliki povečuje vpliv besedila na bralca. Hkrati omogoča bralcu ali pripovedovalcu zgodbe boljše interpretacijo le-te. Z neverbalno komunikacijo ustvarja osebni karakter pravljичnih likov, ki pa je lahko ubeseden ali zgolj ilustrativen. Ob dobrem sodelovanju ilustratorja in pisatelja je potrebno manj neposrednih opisov neverbalne komunikacije (že ustrezna ločila dobro opravijo svojo nalogo), v kolikor zgodbo vidita s podobnimi očmi. Dobra neverbalna komunikacija v ilustraciji lahko preseže besedilo v tolikšni meri, da le-to sploh ni potrebno (npr. stripi, kjer je malo ali nič besedila). V avtoričini zgodbi O petelinu, ki je hotel znesti jajce, se prepleta opis besedne in ilustrativne neverbalne komunikacije.

Nejka Omahen:

Nejka Omahen pravi, da v svojih delih neverbalno komunikacijo opisuje bolj na kratko, npr. ob spremljevalnih stavkih premega govora (sem se namrščila, oči so se mu zaiskrile, prebodel me je s pogledom, nagajivo je pomežiknila, pomahal je ...). Tega je v njenih romanih precej. Daljših opisov neverbalnih sporočil pa nima veliko, če sploh kaj.

Jasna Markuš:

Jasna Markuš pravi, da je napisati zgodbo brez vključevanja neverbalnih sporočil junakov in okolja zanjo tako, kot poskušati speči kruh zgolj iz kupa moke. Govorica telesa in zunanji videz oseb, prostor in čas dogajanja ter druge zaznave, kot so zvočni vtisi, vonjave, otip, občutja mraza ali toplote ipd., predstavljajo namreč kvas, sol in vodo vsake pripovedi. Sestavine je treba seveda skrbno odmeriti in močno pregnesti, da se povežejo med seboj, kajti šele potem dobimo pravo testo in zgodba začne vzhajati. Ko jo dokončno oblikujemo v kolač in spečemo, pa je na vrsti bralec. Le on je tisti, ki lahko presodi, ali je naša pekovska mojstrovina uspela in bo nahranila njegovo dušo, ali pa je ne bo mogel prežvečiti in se mu bo naposled zataknila v grlu.

Jasna Markuš pravi, da če kakšna njena zgodba bralcu že po nekaj vrsticah zadiši, da strastno zagriže vanjo, če se mu pred očmi izrišejo prizori, ki delujejo tako stvarno, kakor da se je sam znašel sredi njih, če mu opisani liki zazvenijo v ušesih in oživijo z vsemi svojimi lastnostmi, da lahko skozi zunanjo skorjo začuti njihovo sredico, če zmore podoživeti njihova veselja in stiske, če jim verjame, jih sovraži ali vzljubi, potem je kot pisateljica neskončno zadovoljna in ugotavlja, da njen trud ni bil zaman.

Tone Partljič:

Tone Partljič se sprašuje, ali je denimo tiho branje njegove knjige tudi neverbalna komunikacija. Potem neverbalno (pomeni brez dialoga in besed) komunicira z bralcem, ki bere njegovo knjigo. Če pa je avtor na primer že mrtev, bo vsa komunikacija z njegovo knjigo in njim tako ali tako neverbalna. V dramatikii ali v televizijskem ali filmskem scenariju pa je tako ali tako veliko vizualne in neverbalne komunikacije. Partljič daje veliko prednost verbalni komunikaciji pred virtualno komunikacijo.

Slavko Pregl:

Pregl uporablja neverbalno komunikacijo, kadar ne zna, ne želi ali si ne upa stvari povedati naravnost. Ob tem upa, da bo na ta način povedal bolje, kot če bi jih povedal naravnost. Če bi, denimo, kje živel kakšen Klemen, ki bi bil zaljubljen v eno od An, bi si najbrž dal raje zlomiti nogo, kot da bi pristopil in rekel: »Ana, ljubim te.« In tako Pregl potem napiše, da je Klemen zjutraj, ko je izstopil iz svojega bloka, v daljavi zagledal Ano. Pogumno se je odkašljal in po trepalnicah odšel za njo v šolo. Take neverbalne komunikacije nobena Ana ne more spregledati, četudi se dela, da Klemna ne vidi.

Če bi, denimo, v sosednjem bloku stanoval kakšen Gal, ki bi bil zaljubljen v drugo od An, in bi videl, kakšno noro neverbalno komunikacijo zganja Klemen, bi se le nasmehnil, s prezirom prhnil skozi levo nosnico, zaploskal z ušesi, si zavezal noge na pentljo in odskakljal za svojo Ano v šolo. Tudi tej Ani ne bi padla krona z glave, če bi fantu razvozljala noge in malce zardela zavijala z očmi. Neverbalna komunikacija v Preglovih besedilih je torej tudi varčevanje z besedami na način, da z molkom poveš več.

4.5.1 Povzetek zapisov književnikov

V najini raziskavi sva svoj pogled usmerili tudi v obravnavo neverbalne komunikacije v literarnih delih slovenskih književnikov. Najini prošnji za sodelovanje se je odzvalo 11 literatov, ki so predstavili razmišljanja o vlogi neverbalne komunikacije v svojih literarnih delih. Ugotovili sva, da vsi pri svojem umetniškem delu uporabljajo elemente neverbalne komunikacije, in sicer največ tisti književniki, ki ustvarjajo pesemska besedila, saj se tam odpirajo najširše možnosti za interpretacije besedil, na kar vpliva tudi izbor različnih pesniških sredstev, podprtih z opisi neverbalnih elementov, posebej izrazito pa se lahko ti elementi izražajo tudi skozi različne vrste rim, ki dajejo opisom svojo čustveno izraznost.

Pisatelji vidijo vlogo neverbalne komunikacije predvsem v knjigah za mlajše otroke, tj. slikanicah, kjer za izražanje bralčevega razpoloženja pomembno vlogo odigrajo tudi ilustracije, ki že same po sebi prikazujejo elemente neverbalne komunikacije. Literati med drugim ugotavljajo, da se opisi nebesedne komunikacije pojavljajo tudi v knjigah za mladino, vendar večinoma v manjši meri, zrcali pa se predvsem skozi spremne stavke dobesednih navedkov in dodatke k opisu dogajanja v posameznem književnem delu, predvsem pa se nebesedna komunikacija lahko kaže skozi psihološke momente fabulativne izraznosti, in seveda tudi v dramskih besedilih in filmskih scenarijih.

Literarnim umetnikom se zdi izbor najine teme raziskovalne naloge zelo zanimiv in nekateri navajajo naslove svojih književnih del, kjer še posebej izstopajo posamezni elementi neverbalne komunikacije kot del zaokrožene zgodbe, ki bralcu nudi estetski učinek.

4.6 Predstavitev rezultatov neverbalnih elementov v likovnih izdelkih učencev

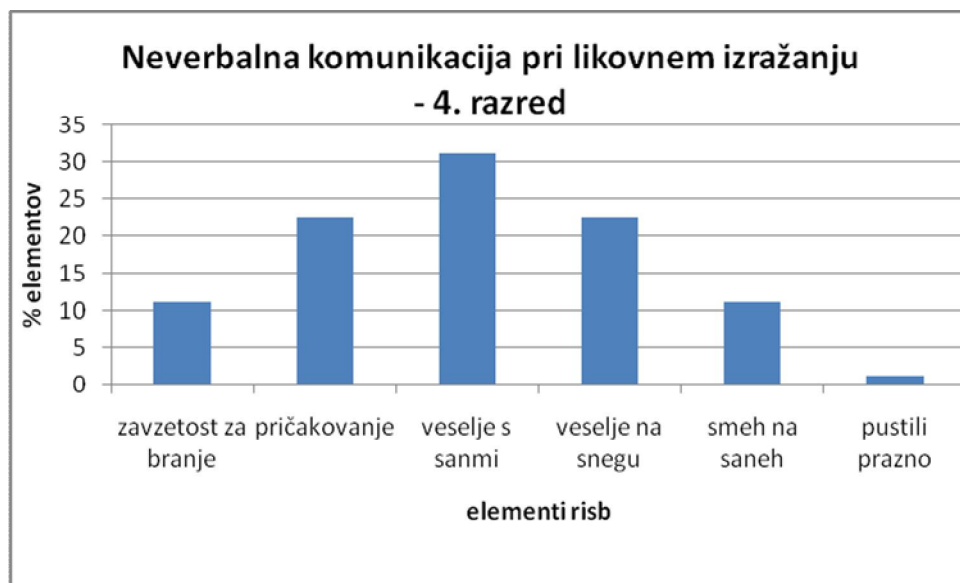
Učenci od 4. do 7. razreda so v okviru branja preprostega pesemskega besedila Zimsko veselje pri fazi poustvarjanja ilustrirali potek zgodbe z vsemi elementi, ki so jih ob branju pesmi zaznali, torej tudi vključujoč neverbalne elemente, ki jih je pesem nudila, in sicer: otrokova zavzetost za branje, pričakovanje sani in sankanja, veselje ob najdbi sani, veselje na snegu in smeh na saneh. Tako sva ugotovitve analitičnega dela kvalitativne analize povzeli sledeče:

4. razredi so 11,25 % narisali zavzetost za branje, 22 % pričakovanje, 31,25 % veselje s sanmi, 22,50 % veselje na snegu in 11,25 % veselje na saneh. Prazen list je oddalo 1,25 % učencev.

Tabela 18: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 4. razred.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTEK ODGOVOROV
Zavzetost za branje	11,25
Pričakovanje	22,50
Veselje s sanmi	31,25
Veselje na snegu	22,50
Smeh na saneh	11,25
Pustili prazno	1,25

Graf 17: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 4. razred.

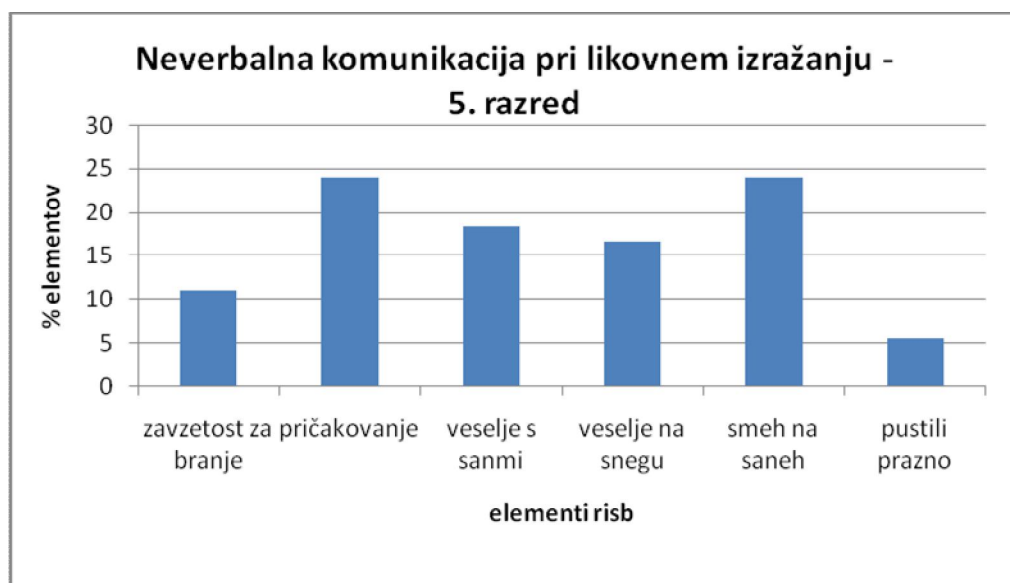

5. razredi so 11,11 % narisali zavzetost za branje, 24,07 % pričakovanje, 18,52 % veselje s sanmi, 16,67 % veselje na snegu in 24,07 % veselje na saneh. Prazen list je oddalo 5,56 % učencev.

Tabela 19: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 5. razred.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Zavzetost za branje	11,11
Pričakovanje	24,07
Veselje s sanmi	18,52
Veselje na snegu	16,67
Smeh na saneh	24,07
Pustili prazno	5,56

Graf 18: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 5. razred.

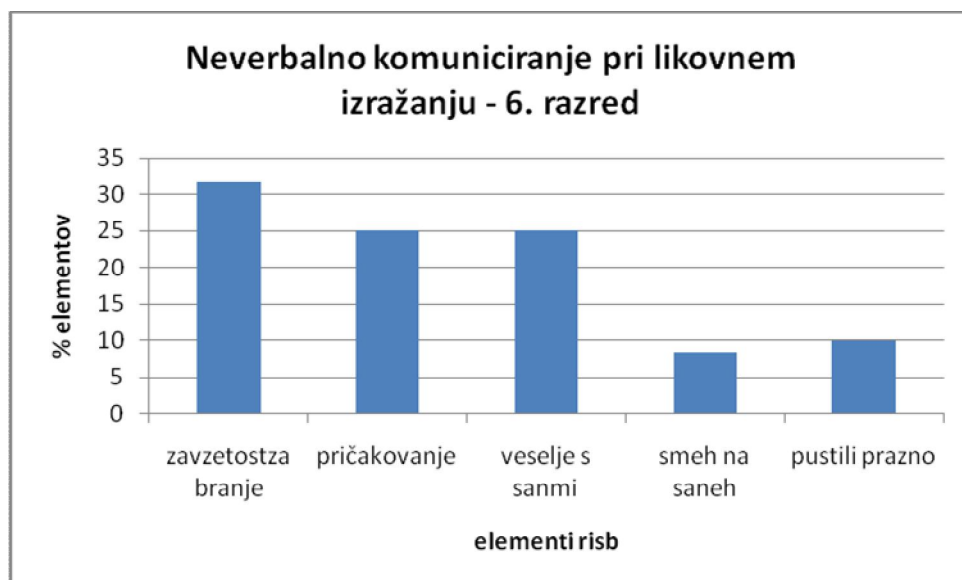

6. razredi so 31,67 % narisali zavzetost za branje, 25 % pričakovanje, 25 % veselje s sanmi in 8,33 % smeh na saneh; 10 % učencev risbe ni narisalo.

Tabela 20: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 6. razred.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Zavzetost za branje	31,67
Pričakovanje	25
Veselje s sanmi	25
Smeš na saneh	8,33
Pustili prazno	10

Graf 19: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 6. razred.

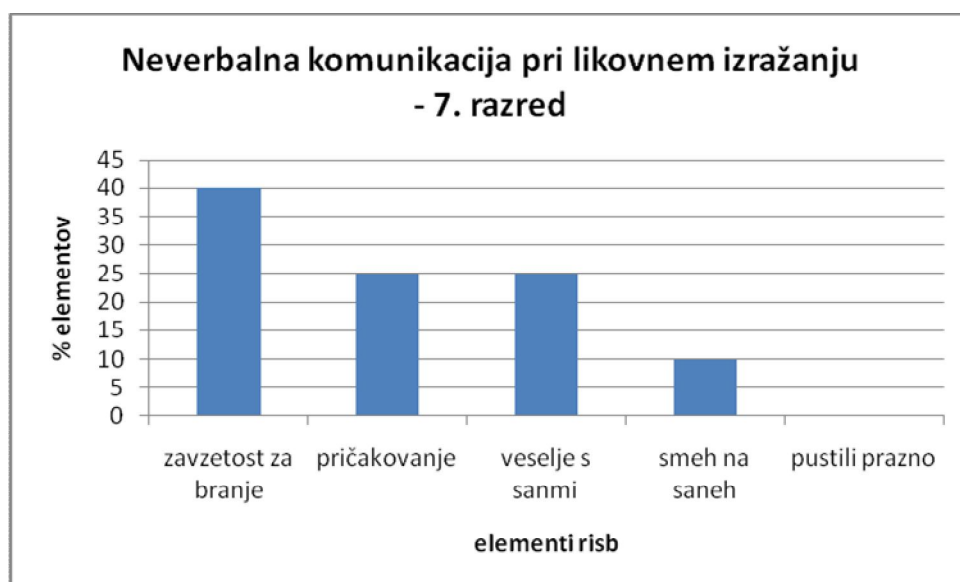

7. razredi so 40 % narisali zavzetost za branje, 25 % pričakovanje, 25 % veselje s sanmi, 10 % smeh na saneh. Risbe so oddali vsi učenci.

Tabela 21: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 7. razred.

VRSTE ODGOVOROV	ODSTOTKI ODGOVOROV
Zavzetost za branje	40
Pričakovanje	25
Veselje s sanmi	25
Smeh na saneh	10
Pustili prazno	0,00

Graf 20: Neverbalna komunikacija pri likovnem izražanju – 7. razred.

4.6.1 Povzetek predstavitve rezultatov neverbalnih elementov v likovnih izdelkih učencev

V raziskovalni nalogi sva svojo analizo neverbalne komunikacije usmerili tudi k izraženim elementom neverbalne komunikacije v ilustracijah učencev od 4. do 7. razreda, in sicer v analitično izraženi kvalitativni raziskavi. Učenci so pri pouku prebrali pesem Zimsko veselje, ki govori o otrocih, ki zavzeto berejo, nato pa se z velikim pričakovanjem odpravijo na podstrešje, kjer veseli najdejo sani, se odpravijo na sneg, kjer se veselo smejujejo, ko se sankajo. Želeli sva ugotoviti, koliko in kako učenci zaznavajo razpoloženje otrok, ki je predstavljeno skozi samo zgodbo. Predvidevali sva, da učenci po branju pesmi Zimsko veselje v okviru poustvarjanja z ilustracijami v obliki zgodbe brez besed oz. zaporedja dogodkov v pesmi prikažejo le nekaj elementov neverbalne komunikacije, saj se bolj osredotočajo na dogajanje v pesmi. Najina hipoteza se je pokazala za pravilno, saj so četrtošolci največ neverbalnih elementov v svojih ilustracijah izrazili le z 31,25 % deležem (veselje s sanmi), petošolci s 24,07 % (pričakovanje, smeh na saneh), šestošolci z 31,67 % (zavzetost za branje), sedmošolci pa s 40 % deležem (zavzetost za branje). Učenci so zavzetost za branje z ilustracijo največkrat predstavili dečka s široko odprtimi očmi, ki zre v knjigo, nekaj ilustracij je dečka ob gledanju v knjigo narisalo tudi z usti, ki so razširjena v nasmeh. Pričakovanje ob iskanju sani na podstrešju so učenci največkrat narisali dečka z nasmehom na ustih, ki pleza po lestvi proti podstrešju, njegov korak je hiter, z iztegnjenimi rokami proti vrhu lestve pa prikaže hitenje, ki predstavlja nestrpnost, pričakovanje. Veselje s sanmi pa so učenci največkrat prikazali z risbo dečka, ki se sanko in kaže vesel obraz ali drvi po bregu navzdol. Veselje na snegu pa so učenci največkrat predstavili v obliki dečka, ki skače na snegu, je vesel in dela kepe oz. se kepa z drugim dečkom/deklico. Tako sva ugotovili, da učenci od 4. do 9. razreda pri branju pesmi in nato poustvarjanju v obliki zaporednih sličic največ pozornosti namenijo sami fabulativnosti, manj pa čustvenim izrazom v obliki neverbalne komunikacije.

5 SKLEPI

V raziskovalni nalogi Stop! Povejmo z gibi! s podnaslovom Vloga neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju sva deskriptivno opredelili pomen in vlogo neverbalne komunikacije, ki jo predstavljajo strokovne in poljudne publikacije. Ugotovili sva, da le-ta zavzema pomemben delež sporočilnosti posameznikovega izražanja v vsakdanjem življenju, v literaturi pa kljub temu zavzema manjši delež raziskanosti kot verbalna komunikacija.

Metodološko-ciljni del najine raziskovalne naloge pa je bil induktiven in večplasten: analizirali sva stopnjo razvitosti neverbalne komunikacije različnih ciljnih skupin s poudarkom na vsakdanjem življenju. Uporabili sva modele kvantitativne in in kvalitativne analize, in sicer je kvantitativna analiza temeljila na anketnem vprašalniku za učence od 6. do 9. razreda, njihove brate in sestre, starše in učitelje (združene v skupine osnovnošolci, odrasli moški, osnovnošolke in odrasle ženske), ter gluhe učenca Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana (prilagojen anketni vprašalnik).

Ugotovili sva sledeče:

1. Anketirani osnovnošolci in odrasli razmeroma dobro poznajo pojem neverbalne komunikacije, gluhi učenci pa slabše. Tako sva **1. del 1. hipoteze potrdili, 2. del pa ovrgli**, saj sva predvidevali, da tudi gluhi učenci dobro poznajo pojem neverbalne komunikacije.
2. Anketiranim osnovnošolcem in odraslim se zdi neverbalna komunikacija v vsakdanjem življenju pomembna, gluhim učencem pa zelo pomembna. Tako lahko **potrdiva 1. del druge hipoteze**, saj sva že v začetku najinega raziskovanja predvidevali, da anketirani vedo, kako lahko v vsakdanjem življenju s svojo govorico telesa vplivajo na sporočilnost, ki jo želijo posredovati drugim. Prav tako lahko **potrdiva 2. del hipoteze**, ki pravi, da je najpomembnejši element neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju anketiranih osnovnošolcev in odraslih mimika obraza, razen v skupini odraslih moških, gluhim učencem pa so najpomembnejši gibi rok, kar je razumljivo, saj so ravno le-ti hkrati njihova znakovna govorica.
3. **Tretjo hipotezo lahko potrdiva le delno.** Anketirani osnovnošolci in odrasli vidijo največjo vlogo neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju pri izražanju razpoloženja, gluhi učenci pa vidijo največjo vlogo neverbalne komunikacije v komičnih situacijah, kar naju je presenetilo.
4. Tudi **4. hipotezo lahko potrdiva v obeh delih**, in sicer gledališki igralci ter šolske svetovalne delavke zelo dobro poznajo elemente neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju, kar je razumljivo, saj pri svojem delu le-to uporabljajo intenzivneje kot ostali ljudje.
5. Slovenski literarni ustvarjalci v svoja dela prav tako vključujejo krajše opise neverbalne komunikacije, zato lahko najino **5. hipotezo potrdiva**. Nekateri književniki neverbalno komunikacijo zapisujejo dokaj instinktivno, drugi pa z zavestjo vplivati na bralčeva čustva, pri vseh pa jo je možno zaznati.
6. Učenci od 4. do 7. razreda so po branju pesmi Zimsko veselje poustvarjali v obliki ilustriranja zgoraj zapisane pesmi, pri čemer so prikazali nekaj elementov neverbalne komunikacije, bolj pa so se osredotočili na ilustracije same fabulativnosti, s čimer lahko **potrdiva tudi 6. hipotezo**.

6 POVZETEK

Raziskovalna naloga o neverbalni komunikaciji z naslovom STOP! POVEJMO Z GIBI! zaokrožuje motivno ozadje obravnavane tematike. Najin namen je bil večplasten: najprej sva opredelili vlogo neverbalne komunikacije, ki jo predstavljajo strokovne publikacije, ter se lotili razširjene analize stopnje razvitosti neverbalne komunikacije različnih ciljnih skupin s poudarkom na vsakdanjem življenju. Zato sva uporabili model kvantitativne in kvalitativne analize, in sicer je KVANTITATIVNA ANALIZA temeljila na anketnem vprašalniku za učence od 6. do 9. razreda, njihove starše, brate in sestre ter gluhe učence, KVALITATIVNA ANALIZA pa je deskriptivno zajemala intervjuje šolskih svetovalnih delavk, zapise amaterskih gledaliških igralcev, slovenskih literatov in analizirane likovne izdelke učencev od 4. do 7. razreda z izraženimi neverbalnimi elementi. Ugotovili sva, da anketirani osnovnošolci in odrasli dobro poznajo pojem neverbalne komunikacije, ki se jim zdi pomembna, njen najpogostejši element je v večini mimika obraza, njeno največjo vlogo pa vidijo v izražanju razpoloženja. Anketirani gluhi učenci pojem neverbalne komunikacije poznajo nekoliko slabše, se jim pa ta zdi zelo pomembna, predvsem v komičnih situacijah, najpogostejši element pa so gibi rok. Amaterski gledališki igralci in šolske svetovalne delavke zelo dobro poznajo vlogo neverbalne komunikacije, prav tako le-to najdemo v literaturi slovenskih književnikov. Učenci pa v okviru poustvarjanja z ilustracijami prikažejo le nekatere elemente nebesedne komunikacije, saj večji delež pozornosti namenjajo sami fabulativnosti.

7 ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujema ravnatelju Bojanu Jurasu, ki nama je omogočil izdelavo raziskovalne naloge, najini mentorici Petri Vnuk za vso podporo, nasvete in pomoč, učiteljici Katarini Čokl in najini mentorici za lektoriranje naloge, učitelju Boštjanu Ketišu in Boštjanu Peršetu za tehnično pomoč ter učiteljici Blanki Grilanc za povzetek, preveden v angleščino. Lepo se zahvaljujema tudi vsem šolskim svetovalnim delavkam, literarnim ustvarjalcem in gledališčnikom, ki so sodelovali pri najini raziskavi. Zahvala gre tudi učencem od četrtega do devetega razreda, njihovim staršem, bratom in sestram ter učiteljem, prav tako pa tudi gluhim učencem in njihovim učiteljem iz Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana.

8 VIRI IN LITERATURA

1. CLAYTON, P. 2004. Poslovna govorica telesa. Ljubljana: Prešernova družba.
2. FERJAN, M. 1998. Poslovno komuniciranje. Kranj: Moderna organizacija.
3. GOLTNIK URNAUT, A. 2003. Poslovno komuniciranje: interno gradivo za študente programa Komercialist. Slovenj Gradec: Višja strokovna šola, 2003.
4. KAVČIČ, B. 1999. Poslovno komuniciranje. 2. izdaja, Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
5. KORDIGEL ABERŠEK, M. 2008. Didaktika mladinske književnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
6. KOVAČEV, A. 1997. Govorica telesa: izraznost roke med naravo in kulturo. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
7. LEVEC, A. / RIBNIKAR-KASTELIC, N. 1994. Učenec z izgubo sluha v vašem razredu: priročnik za učitelje na rednih šolah. Ljubljana: Dan.
8. MIHALJČIČ, Z. 2006. Poslovno komuniciranje: učbenik za višje strokovno izobraževanje, izobraževalni program Komercialist. Ljubljana: Jutro.
9. MOŽINA, S. / TAVČAR, M. / ZUPAN, N. / KNEŽEVIČ, A. N. 2004. Poslovno komuniciranje: evropske razsežnosti. 2. dopolnjena izdaja, Maribor: Obzorja, založništvo in izobraževanje.
10. MUSEK, J. / PEČJAK, V. 2001. Psihologija. Ljubljana: Educy.
11. PEASE, A. 1997. Govorica telesa. Ljubljana: Mladinska knjiga.
12. PEASE, A. in B. 2008. Velika šola govorce telesa. Ljubljana: Mladinska knjiga.
13. PELOZ, Z. 2009. Komunikacija z uporabniki (Elektronski vir): gradivo za 2. letnik / El. knjiga. Ljubljana: Zavod IRC. Dostop: http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Komunikacija_z_uporabniki-Peloz.pdf, 11. 1. 2012.
14. PODBORŠEK KRAJNC, K. 2006. Naučimo se slovenskega znakovnega jezika 1: učbenik za slovenski znakovni jezik. Ljubljana: Zavod za gluhe in naglušne.
15. ROSANDIĆ, D. 1991. Metodika književne vzgoje, prevod in priredba Jože Lipnik, Maribor: Obzorja.

9 PRILOGE

9.1 Anketni vprašalnik za osnovnošolce in odrasle

ANKETA

Sva Ana Miklavžina in Ana Ocepek, učenki 8. b razreda OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki. V letošnjem šolskem letu v okviru Gibanja mladih raziskovalcev Šaleške doline pod vodstvom mentorice mag. Petre Vnuk, prof. slovenščine, raziskujeva neverbalno komunikacijo v vsakdanjem življenju učencev, njihovih staršev, bratov, sester in učiteljev. Anketa je anonimna. Prosiva, da anketni vprašalnik čim bolj natančno izpolnite in nama ga vrnete.

Za vašo pomoč pri najini raziskovalni nalogi se vam že vnaprej zahvaljujema.

SPOL (obkrožite): MOŠKI ŽENSKI

STAROST (obkrožite): 11-15 16-19 20-29 30-49 50 in več

1. Kako dobro poznate pojem neverbalna komunikacija (obkrožite)?
ZELO DOBRO DOBRO SLABO POJMA NE POZNAM
2. Kako pomembna se vam zdi neverbalna komunikacija (obkrožite)?
ZELO POMEMBNA POMEMBNA NEPOMEMBNA NE VEM

Drugo (napišite): _____.

Zakaj (utemeljite svoj odgovor)?

3. Kateri element neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju se vam zdi najpomembnejši (obkrožite en odgovor in napišite razlago)?
 - a) Gibi rok,
 - b) mimika obraza,
 - c) gibi telesa,
 - d) komunikacija z očmi,
 - e) drugo (napišite):_____.

Zakaj? _____.

4. Kateri element neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju vam zdi najpogostejši?

- a) Gibi rok,
- b) mimika obraza,
- c) gibi telesa,
- d) komunikacija z očmi,
- e) drugo (napišite): _____.

Zakaj?

5. Kako pogosto se hkrati z verbalno komunikacijo izražate tudi z jasno neverbalno komunikacijo?

VEDNO ZELO POGOSTO POGOSTO NIKOLI

6. Kdo se po vašem mnenju izraža pogosteje neverbalno?

- a) Moški,
- b) ženske,
- c) ni razlike,
- d) ne vem.

7. V katerih situacijah vsakdanjega življenja vidite največjo vlogo neverbalne komunikacije?

- a) Pri prepričevanju sogovornika,
- b) pri izražanju razpoloženja,
- c) pri izražanju strahu,
- d) v komičnih situacijah,
- e) drugo (napišite): _____.

8. Kako neverbalno izražate:

- a) Veselje: _____
- b) Žalost: _____
- c) Strah: _____
- d) Jezo: _____

9. Kako pogosto opazite, če neverbalna komunikacija ne izraža tistega, kar vam sogovornik sporoča z besedami?

ZELO POGOSTO POGOSTO REDKO NIKOLI

10. Če želite, nama ob koncu lahko kaj sporočite:

9.2 Anketni vprašalnik – gluhi učenci

ANKETA

Sva Ana Miklavžina in Ana Ocepek, učenki 8.b razreda OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki. V letošnjem šolskem letu v okviru Gibanja mladih raziskovalcev Šaleške doline pod vodstvom mentorice mag. Petre Vnuk, prof. slovenščine, raziskujemo neverbalno oz. nebesedno komunikacijo v vsakdanjem življenju učencev, njihovih staršev, bratov, sester in učiteljev. Anketa je anonimna. Prosiva, da anketni vprašalnik čim bolj natančno izpolnite in nama ga vrnete. Za vašo pomoč pri najini raziskovalni nalogi se vam že vnaprej zahvaljujeva.

SPOL (obkrožite):

MOŠKI	ŽENSKI
-------	--------

STAROST (obkrožite): 11-15 16-19 20-29 30-49 50 in več

1. Kako dobro poznate pojem neverbalna komunikacija (obkrožite)?

ZELO DOBRO DOBRO SLABO POJMA NE POZNAM

2. Kako pomembna se vam zdi neverbalna komunikacija v vašem vsakdanjem življenju (obkrožite)?

ZELO POMEMBNA POMEMBNA NEPOMEMBNA NE VEM

Drugo (napišite): _____.

Zakaj (utemeljite svoj odgovor)?

_____.

3. Kateri element neverbalne komunikacije v vašem vsakdanjem življenju se vam zdi najpomembnejši (obkrožite en odgovor in napišite razlago)?

- a) Gibi rok,
- b) mimika obraza,
- c) gibi telesa,
- d) komunikacija z očmi,
- e) drugo (napišite): _____.

Zakaj? _____.

4. Kateri element neverbalne komunikacije v vašem vsakdanjem življenju vam zdi najpogostejši (obkrožite in napišite razlago)?

- a) Gibi rok,
- b) mimika obraza,

- c) gibi telesa,
- d) komunikacija z očmi,
- e) drugo (navedite, kaj):_____.

Zakaj?_____.

5. Kako pogosto se hkrati z znakovnim jezikom izražate tudi z jasno neverbalno komunikacijo, ki ni znakovni jezik (obkrožite en odgovor)?

VEDNO ZELO POGOSTO POGOSTO NIKOLI

Utemeljite svoj odgovor:

_____.

6. Kdo se po vašem mnenju (na splošno) izraža pogosteje neverbalno (obkrožite en odgovor)?

- a) Moški,
- b) ženske,
- c) ni razlike,
- d) ne vem.

7. V katerih situacijah vašega vsakdanjega življenja vidite največjo vlogo neverbalne komunikacije (obkrožite en odgovor in utemeljite svoj odgovor)?

- a) Pri prepričevanju sogovornika,
- b) pri izražanju razpoloženja (veselja, žalosti ipd.),
- c) pri izražanju strahu,
- d) v komičnih (zabavnih smešnih) situacijah
- e) drugo (navedite, kaj):_____.

Utemeljite svoj odgovor:

_____.

8. Kako vi sami neverbalno izražate:

- a) Veselje:_____
- b) Žalost:_____
- c) Strah:_____
- d) Jezo:_____

9. Kako pogosto opazite, če neverbalna komunikacija ne izraža tistega, kar vam sogovornik sporoča z besedami ali znakovnim jezikom (obkrožite en odgovor in utemeljite svoj odgovor)?

ZELO POGOSTO POGOSTO REDKO NIKOLI

Utemeljite svoj odgovor:

10. Če želite, nama ob koncu lahko kaj sporočite:
-

9.3 Pismo gledališčnikom

Spoštovani!

Sva Ana Miklavžina in Ana Ocepek, učenki 8. b razreda OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki. V letošnjem šolskem letu v okviru Gibanja mladih raziskovalcev Šaleške doline pod vodstvom mentorice mag. Petre Vnuk, prof. slovenščine, raziskujeva neverbalno komunikacijo v vsakdanjem življenju učencev, njihovih staršev in učiteljev.

V okviru najine raziskovalne naloge pa želiva izvedeti tudi, kaj pomeni pojem neverbalne komunikacije najinim sokrajanom, ki so ali še vedno delujejo v šmarški gledališki skupini, saj vemo, da so ravno gledališčniki tisti, ki tudi z nebesedno komunikacijoposkrbijo za celostno podobo gledaliških predstav.

Zato vas iskreno prosiva, če nama lahko namenite nekaj časa in napišete sestavek o tem, kaj vam pomeni neverbalno komuniciranje, koliko ga uporabljate v vsakdanjem življenju in koliko v gledališki skupini, katere vrste nebesednega sporočanja največkrat uporabljate, ali pri drugih zaznavate sporočilnost, ki ga posredujejo neverbalno.

Za vašo pomoč pri najini raziskovalni nalogi se vam že vnaprej najlepše zahvaljujema.

Lepo vas pozdravljava,

Ana Miklavžina

Ana Ocepek

9.4 Intervju – šolske svetovalne delavke

SPOŠTOVANI!

Sva Ana Miklavžina in Ana Ocepek, učenki 8. b razreda OŠ bratov Letonja Šmartno ob Paki. V letošnjem šolskem letu v okvirju Gibanja mladih raziskovalcev za razvoj Šaleške doline pod vodstvom mentorice mag. Petre Vnuk, prof. slovenščine, raziskujeva neverbalno komunikacijo v vsakdanjem življenju. Prosiva vas, da nama kot šolska svetovalna delavka odgovorite na spodnja vprašanja o tem, kako vaše poznavanje omenjene teme vpliva na pogled neverbalne komunikacije v vašem vsakdanjem življenju, ali zaradi tega lažje prepoznate elemente sporočilnosti neverbalne komunikacije ipd. Za vašo pomoč pri najini raziskovalni nalogi se vam že vnaprej najlepše zahvaljujema.

1. Katero fakulteto oz. smer ste v času študija obiskovali?
2. Ali ste v času študija posvečali veliko pozornosti neverbalni komunikaciji? Se vam je zdelo to dovolj?
3. Ste se o obravnavani tematiki še kje izobraževali? Bi si v prihodnje želeli to znanje še obogatiti?
4. Kakšen pomen in vlogo pripisujete neverbalni komunikaciji v vsakdanjem življenju?
5. Katere elemente neverbalne komunikacije v vsakdanjem življenju največkrat prepoznate? Lahko potegnete vzporednico z vašim poklicnim življenjem?
6. Ali vam je študij omenjenih vsebin pripomogel tudi k temu, da v vsakdanjem življenju lažje prepoznate sporočilo neverbalne komunikacije pri posameznikih?
7. Vas je kdaj neverbalno sporočilo posameznika ali skupine v vsakdanjem življenju presenetilo v smislu, da ni izražalo tistega, kar vam je sogovornik ali skupina sporočal/a z besedami? Čemu to pripisujete?
8. Se vam zdi, da so neverbalni gibi podedovani, prirejani, pridobljeni? Se jih da naučiti?
9. Kaj bi nama v povezavi z neverbalno komunikacijo sporočili? Misel, ki se vam ob tem intervjuju poraja ...

HVALA ZA VAŠE ODGOVORE!

Ana Miklavžina in Ana Ocepek

9.5 Pismo književnikom

Spoštovani literarni ustvarjalec/spoštovana literarna ustvarjalka!

Sva Ana Miklavžina in Ana Ocepek, učenki 8. razreda OŠ bratov Letonja iz Šmartnega ob Paki. V letošnjem šolskem letu pod vodstvom mentorice mag. Petre Vnuk, prof. slovenščine, piševa raziskovalno nalogo o neverbalni komunikaciji v vsakdanjem življenju. V najini raziskavi želiva svoj pogled usmeriti tudi v obravnavo neverbalne komunikacije v literarnih delih slovenskih književnikov. Zato vas prosiva, da nama namenite nekaj časa in odgovorite, ali v svojih knjigah uporabljate elemente neverbalne komunikacije, koliko vam le-ti pomenijo in kakšno vlogo nosijo v posameznih vaših delih. Zanima naju tudi, v katerih vrstah besedil se neverbalna komunikacija največkrat uporablja, ali tej namenjate širše opise ali le krajše povedi. Kaj menite, kako opisi neverbalne komunikacije vplivajo na samega bralca?

Že vnaprej se vam najlepše zahvaljujema za sodelovanje in vas lepo pozdravljava,

Ana Miklavžina in Ana Ocepek

9.6 Zimsko veselje

ZIMSKO VESELJE

ZA PEČJO BOMO SEDELI,
KNJIGE BRALI IN SE GRELI.
KO PA TEGA BO DOVOLJ,
NA PODSTREŠJE BOMO ŠLI.
IN PRINESLI SMO SANI.
A S SANMI NA BELI BREG,
TAM VESELJE BO IN SMEH.